

Teze o Vietnamu kot resnici sveta

I.

Vietnam ne zahteva več količinskih, statističnih podatkov, ki bi dokazovali smiselnost takšnega ali drugačnega zavzemanja stališč. Vietnam postaja kategorija resnice, ki vedno bolj uničuje tisto naravnost mišljenja, ki po W. Millsovih tezah zahteva, da je družboslovec le še knjigovodja. Več. Nivóji se spreminjajo. Če je še včeraj bil to kriterij družboslovca, je to sedaj in tukaj kriterij človeku. Človek prevzema v družbi (in obratno) določene navade, ki koordinirajo gibanje ljudi v času, prostoru in tretji dimenziji, ki si jo vsak individuum sam izbere. Vietnamski človek razvija tretjo dimenzijo, kar pomeni, da si jo izbira na določen konkreten način. Kot individuum me pač ne zanima razdalja 12.000 km, ki me loči od Vietnama, razmišljam predvsem o tem, da sem tako v vlogi potrošnika kot proizvajalca v skupnem odnosu in interesu. Od tod internacionalizem mojega upora. Toda odnos je ogrožen zaradi imperialistične logike, ki Združenim

državam Amerike velewa, da si z institucijami moči prilastajo ne le svobodo človeka, temveč tega človeka samega.

Grožnja vietnamskemu človeku je grožnja meni, predvsem pa ameriškemu človeku samemu. Gre tedaj za tri nivoje upora zoper isto; zoper nasilje, zoper neresnico, zoper zunanjo moč nasploh. Vse te kategorije izražajo sodobno stisko sveta in so kot take kategorije resničnega sveta. Zadevajo vse. Vietnam je tedaj vse, resnica sveta. Celostno opredeljevanje do Vietnama in proti izvozu ameriške družbene bede se ne omejuje na aktivizem in angažiranost. Ne, tak svet živimo v domišljanju svetlejše perspektive. V novem svetu si odmišljam moralno in fizično nasilje, proti katerima se sedaj opredeljujem.

II.

Brez dvoma se ljudje v svetu absolutne polarizacije že sami odločajo na osnovi kriterija Vietnam za napredno in ne-napredno subjektivno naravnost. V svetu polarizacije se tedaj pasivnost (v odnosu do Vietnama) nujno kaže kot aktivnost, ki »šteje« vedno tistemu, ki se opira na kategorijo (zgolj) moči institucij in ne-morale. Seveda pa bi resnično napreden odnos moral vsebovati predvsem tisto temeljno strukturo, brez katere bi svet še naprej funkcioniral kot svet nasilja; od sovražnosti na začetku človekove zgodovine pa vse do institucije Srednjega veka in nuklearne dobe. Ta temeljna struktura je nadaljna utrditev in razvijanje tistih

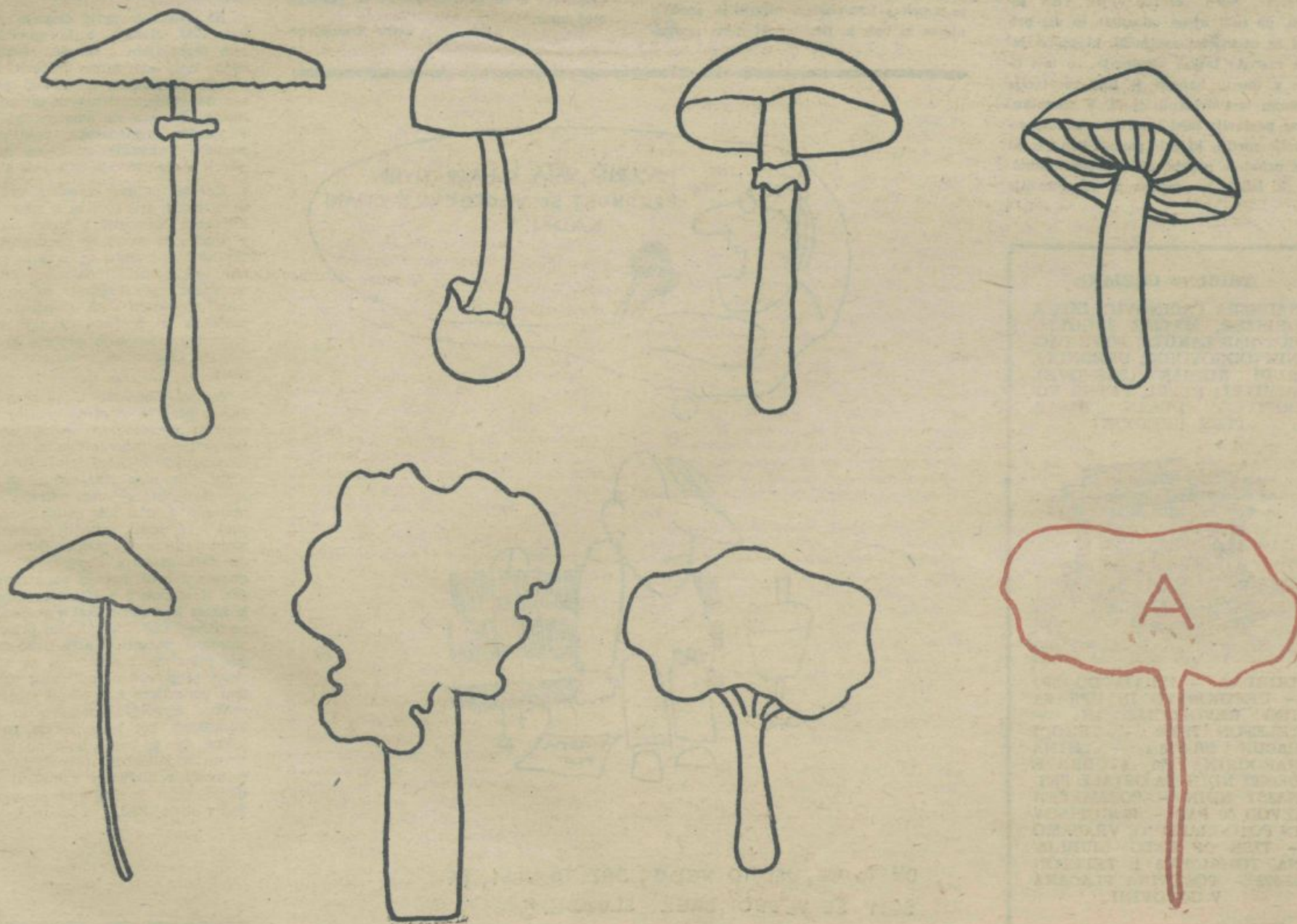
primarnih humanističnih in moralnih zametkov, ki so vedno v zgodovini idej in stvari imeli zdaj naraščajočo, zdaj padajočo vlogo. Pač odvisno od tistega, kar je določen trenutek predstavljal v opisani (pre)vladi enih in drugih sil. Moj poziv ni tedaj nič drugega, kot iniciativa v smislu sproščanja takih moralnih in materialnih sil, ki omogočajo kontinuiteto že preseženih človeških vrednot. To ni poziv na moralnost, še manj poziv na institucionalizacijo moči.

Kultura kot bistveni del človeške kulture je ogrožena, ker je ogrožen njen del... vietnamski. Status quo je kulturi neznan. Ona je, ali je ni. Kulturni temelj izključuje pojem sile. Vojna sredstva, ki so jih stvarili isti možgani, ki so hkrati prebirali Homerja, uničujejo ustvarjeno in še nedoseženo. Isti fiziki, ki ljubijo svoje otroke, so v slepi zaverovanosti v stroko, v lhti preseganja obstoječih rušilnih aparatov, pozabili, da jih hkrati ubijajo.

Apologeti moči trdijo, da veliki narodi ne potrebujejo prava, pravo da gre samo malim narodom. Dialektika teh odnosov je izkrivljena, tako kot so sicer popačene izvirne in suverene možnosti izpovedovanja množic in individuumov v deželi, kjer je kultura sinonim za ne-eskalirano ali — še dovoljeno porabo nasilja.

Vietnam je že primer ponovne koncentracije imperialistične sile, ki je proces dekolonizacije in relativne osvoboditve malih narodov doživela kot poraz. Poraz pa poizkuša spremeniti v zmago s pomočjo nove formule — neokolonialne vsebine.

nadaljevanje na 3. strani

O NEZAUPANJU

»Edino, kar je nekaj vredno,« je leta 1870 zapisal Henrik Ibsen v pismu Georgesu Brandesu, »je upor človeškega duha. V pojmu svobode je dejstvo, da jo je treba nenehno povečevati... Naj vas nikar ne zmede starost institucij... Tudi največje morajo propasti; ni takšne religije, ki bi je ne bilo moč uničiti. Nemoralna načela in neestetske norme ne morejo trajati.«

Ta upor človeškega duha — upor kot vrednost, ne upor zaradi upora, pač pa upor za resnico, v imenu katere posameznik more in mora delovati, je bil verjetno tista sila, ki je vodila Sokrata, da je spil strup; tisti pogum, ki je bil potreben Giordanu Brunu, da si je ostal zvest in se je dal sežgati na grmadi; upor človeškega duha, ki je pomenil zaupanje v uspeh in napredek človekovega delovanja, ki je verjel v prihodnost kot vizijo popolnosti in ki teži k enakosti. Upor, ki je podžgal k revolucijam in revolucionarnim odločitvam.

Ta upor duha občudujemo tudi v naši revoluciji. Vsekakor pa revolucija kljub svoji zmagi, kljub enkratnemu dejanju, ni mogla zagotoviti popolnosti, dokončnosti, enakosti... Ze v sami osnovi svoje lastne ideologije razred, ki je zmagal, ne prenese absolutnih in končnih projektov. Mnogo tistega, kar je bilo zamisel, vodilo, projekt, se je odtujilo, podvrženo je spreminjanju, izjalovilo se je v nasprotje, zamislili uhaajo in postajajo tisto, kar niso nikoli želela postati. Potrebna je nova sinteza, sinteza, ki jo bo ponovno moral opraviiti upor, tokrat morda manj zagnan, manj enovit, toda upor, v katerem je skrito dejstvo, da je treba svobodo stalno povečevati.

Revolucija, ki jo kljub dejstvu, da ni bila revolucija nas samih, radi sprejemamo za svojo (imenujemo jo našo revolucijo), se je začela in končala v imenu ljudstva. Njen rezultat, njen post festum, pa tudi njena odtujitev in vsi prijetni in neprijetni zaključki, ki jih vključuje razredna lastna ideologija, so last tistih, v imenu katerih je bila revolucija izvršena: last delovnih ljudi. V trenutku, ko se postavlja med ljudi in rezultate revolucije medij, ki želi postati arbitar, ki hoče nekatere uspehe ali neuspehe zamolčati, ki izhaja iz nezaupanja, se prikazuje

revolucija kot prevarana; ali ni bila izvršena v imenu ljudstva in si arbitar upravičeno prilašča predprave, ali pa je posameznik uzurpiral posebno ugodnost, ki jo je zanj osebno pomenila revolucija, se odtujil svoji družbi in začel delovati v imenu družbe, ki ji ni več pripadal.

Projekt, kot rečeno, niti ni mogel niti ni hotel biti dokončen. Ker se njegova realizacija stalno spreminja v svoje nasprotje po zakonih svojih lastnih ideoloških temeljev, je postalo iskanje nove rešitve, nove sinteze, nujnost: družba sama ne želi postati statična — s tem bi postala anahronistična, pristaja na spreminjanje, potrebuje predlogov, mora graditi in se izpopolnjevati. Izhodišču dinamike in stalnih premikanj se ni odpovedala in se tudi ne če odpovedati.

Zaupam, da v proklamirani situaciji politično bojišče zares želi postati bojišče idej in projektov in postaja le naključno in redko sredstvo v boju za osebni prestiž in uveljavljanje posameznih osebnosti. Tako današnji čas razumnika ne sme in ne more pustiti hladnega in nedostopnega. Celo več: »Narediti se nedostopnega za današnja vprašanja znanosti in družbenega življenja, ostati hladen in neprizadei ob novih težnjah osvobojenega in zbezanega človeškega duha, pomeni biti nemoderen in nesodoben« (citat iz članka srbskega revolucionarja ob začetku stoletja). Moramo uresničiti svoje zamisli in ideje, če hočemo ostati prisotni v družbenem prostoru, če občutimo, da je družba, ki jo sestavljamo, tudi naša družba, da smo njen del, da nas prizadeva in revolucionira.

Družba, ki torej izhaja iz spreminjanja, vključuje svobodo upiranja. V trenutku, ko postanejo ljudje v družbi pasivni, zapirajo v spominih na preteklost in na trenutnih lovorikah izpuste revolucijo iz rok. Razvoj gre neuničljivo svojo pot, stvarnosti sama nam naš svet odtuja, spreminja se v nekaj, kar postaja nasprotje, anahronizem in bolnik. Družba, ki nima upornikov,

je v agoniji, saj ne pristaja na razvoj, na spreminjanje. Pasivnost je zanižanje tistega, kar je po Ibsnovem mnenju v človeku resnično vrednota — to je zanižanje ustvarjalnosti. Resignacija je zavedno zatajevanje bolečine.

Dokler je družba tudi moja, se moram upirati vsemu, kar mi vsiljuje slabega. V celoti projekt sprejemam in zaupam v njegovo trdnost, naprednost in pomembnost v živetem svetu. V tem zaupanju pričakujem manjše in večje zmote, naprednost želim uresničiti, trdnost povečati. Zato zasledujem upor vseh posameznikov, ki me obdajajo. Zato zasledujem delo vseh posameznikov, ki z družbo upravljajo. Zato sem prepričan, da je spreminjanje stalen boj, družba, ki ne dovoljuje zaupanja v boj in svobode boja, pa nima več trdnega in naprednega projekta. V pojmu svobode je dejstvo, da jo je treba nenehno povečevati. V pojmu družbe, ki vključuje zaupanje v napredek, je dejstvo, da jo je treba nenehno izpopolnjevati.

V družbeno dogajanje se mora vključevati posameznik z vso lastno odgovornostjo. »Vzemi človeka kot človeka in njegov odnos do sveta kot človeški odnos... vsak tvoj odnos do človeka in do narave mora biti določeno realiziranje stvarnega, individualnega življenja, ki odgovarja tvoji volji.« (Marx-Engels: Rani radovi.)

Omejevanje kritike, zapiranje polemike in onemogočanje enakopravnega sodelovanja v političnem prostoru je nezaupanje v družbeni faktor, v imenu katerega je bila revolucija izvršena. Če je to nezaupanje v ljudstvo, ki družbo sestavlja in v imenu katerega družba biva, se revolucija prikazuje kot prevara. Ker v revolucijo verjamem, je edini kriterij, ki ga lahko sprejemam pri urejanju časopisa, kriterij prizadetosti in osebne angažiranosti v reševanju družbenih in političnih problemov.

Vsekakor je kritika brez prizadetosti, osebne angažiranosti in želje po izpopolnjevanju družbe brez pomena in brez smisla. Družba, ki v imenu ljudstva vključuje nezaupanje v ljudstvo in onemogoča upor človeškega duha, je bolnik. V tako družbo ne verjamem in tudi nočem verjeti. Taka družba je nasprotje tistega, kar moj svet hoče postati. In tu se začinja moj upor.

Peter Vodopivec

Vprašanje ZŠJ

Svoje razmišljanje o politični moči in ustreznosti Zveze študentov, kot se mi kaže v delovanju slovenske filialke te zvezne študentske organizacije, začnjam s skepsjo. Sodi, da je pojav skepse indikativen v situaciji, kjer se pozicije začnejo majati, ali pa tedaj, ko so na najboljši poti, da dobijo polno veljavo. Upam in želim si, da bi šlo za zadnji primer.

Organizacijska struktura, čeprav modificirana na vrsti kongresov, ostaja dedščina tiste povojne organizacije, ki je služila oblasti za transimisijsko. Transimisijska je bila, kot kaže, v tistih časih, ko se je med študenti iskalo zaveznitvo za temeljne projekte socializma, potrebna in na mestu. Toda v kasnejših pogojih sproščanja in decentralizacije se je takšna vloga izkazala kot nepotrebna in konservativna. Sam ocenjujem naslednjo stopnjo v razvoju Zveze študentov kot afirmacijo političnih konceptov, nasprotujočih formalni oblastveni strukturi. Mislim, da je bila neke vrste avtonomnost Zveze študentov izpričana v afirmaciji dialoga kot ustrezne oblike političnega boja. Iz tega »opozicionalnega časa« datira polemična in politično »sporna« Tribuna, zbori »čas in sveta« v študentskem naselju ter vrsta odprtih vprašanj znotraj univerze. Sporedno so se v sklopu organizacije razvijale še sindikalne aktivnosti ter posamezne interesne skupine, izvirajoče iz rekreativnih potreb študentov. Takšno razvejanje organizacije je v kasnejši dobi, ko so bile najhujše ideološke preskušnje mimo, dejansko zameglilo status ZŠJ kot študentske politične organizacije. Problemi demokracije znotraj univerze (sveti letnikov na fakultetah) so bili v glavnem rešeni, ostali problemi pa na nek način niso zahtevali neposrednega političnega angažmaja v smislu opredeljevanja »za« ali »proti«.

Menim, da je dejansko stanje v Zvezi študentov nadaljevanje takšne »brezračne« situacije. Problemi, kot jih vidimo študentje že vrsto let, so gotovo problemi, ki se ne tičejo ozko organizacije ZŠJ: problem stipendij, problem zaposlovanja, problem mesta strokovnjaka v družbi, socialna struktura študentov... Ter težave zahtevajo socialološki analiz in premišljene dolgoročne politične akcije.

Na vidiku je reorganizacija ZMJ, tako tudi ZŠJ. Kakšne bodo spremembe? O njih razmišljam s skepsjo. Menim, da je vedno bolj pomembno ugotoviti, da s slehernim parcialnim premikom participiramo na globalni družbeni situaciji. V situaciji, ko gre za smotno vključevanje v splošne gospodarske, politične in ne nazadnje moralne probleme družbe, ni dovolj samo predeljevanje »za« ali »proti«.

Kot se mi kaže današnji projekt ZŠJ, se bistvene prilagoditve k smotrni političnemu delovanju v smeri od univerze v družbo in zanj se ne dogajajo. Vrsta akcijskih programov se ukvarja s posameznimi sekundarnimi nalogami ZŠJ, kot je aktivnost specialističnih odborov in formacij v okviru ZŠJ. Obenem se kažejo tendence po profesionalizaciji dela v samem univerzitetnem odboru, ki zanj materialne zadostitve relativno niso tako pisle.

Če teče beseda o reorganizaciji, bi kazalo prej, in to ravno znotraj ZŠJ spregovoriti o smiselnosti nadaljnega obstoja študentske organizacije, t. j. o politični učinkovitosti njenega delovanja. Če se strinjamo, da nam transimisijska ali opozicijska za vsako ceno — nista potrebni, potem si moramo v krizi alternativnih rešitev najprej (skeptično) zastaviti vprašanje o obstoji organizacije same. Osebno mislim, da kaže zastaviti napore za spremembo dnevnega reda, kot ga ponavljamo že lep čas. Nove poti v politični renome in učinkovitost je treba začeti s skepsjo. Za takšne naloge ZŠJ kot politični organizaciji ni potrebna nobena »reformativno-specialistična« prikolica. Posebno pa za njeno delovanje ni potreben milijonski proračun. S tem ponavljam že večkrat izrečeno, a še večkrat zamolčane zahteve po »prenovi«. Renesansa, kot jo zahtevam, raste iz bolečine. Če si bomo bolečino prikrivali z zidom oddaljenosti, nemoči in samozadovoljnosti v življenju z malimi sprotnimi užitki, tedaj še dolgo ne bo mogoče verjeti v obstoj ZŠJ.

D. R.

TRIBUNA UREJAJO:

NADEZDA ČACINOVIC, IZTOK GEISTER, MATJAZ JUGOVIC, BOZIDAR LAKOTA, TONE PACNIK (ODGOVORNI UREDNIK), RUDI RIZMAN (ZASNOVE), DIMITRIJ RUPEL, PETER VODOPIVEC, DUŠAN TRSAR (TEH. UREDNIK)

TRIBUNA — IZDAJA UO ZŠJ — UREDNIŠTVO IN UPRAVA TRG REVOLUCIJE 1/II — TELEFON 21-280 — TEKOCI RACUN 501-8-78/1 — LETNA NAROČNINA ZA ŠTUDENTE DESET NDIN, ZA OSTALE PETNAJST NDIN — POSAMEZEN IZVOD 50 PAR — ROKOPISOV IN FOTOGRAFIJ NE VRACAMO — TISK ČP DELO LJUBLJANA, TOMŠICEVA 1, TELEFON 23-522 — POŠTNA PLAČANA V GOTOVINI

ON TO VE, VSI TO VEDO, JAZ TO VEM, PA SEM ŠE VEDNO BREZ SLUŽBE."

PARTIJA - KULTURA

Zupnik. Prepričanje, naziranje, mišljenje, vera in kolikor je še teh besed — ne vprašam vas zanje. Kajti ena beseda je, ki je živa in vsem razumljiva — oblast...

(Ivan Cankar: Hlapci)

Obe besedi iz naslova potrebujejo definicijo, vendar ju ne bom prevajal že na začetku. Pojasnjujeta naj se kot odnos, ki ga bom skušal kar najzornije prikazati, izhajajoč predvsem iz dogodkov, dobro znanih naši javnosti iz preteklosti ter iz razprav, ki na to temo ravno v tem času potekajo v jugoslovanskem prostoru.

Sveta Lukić je v svojem članku »Partija i književnost« (Encyclopaedia moderna 3/4) opredelil omenjeni odnos kot odnos, ki participira na stanju družbe, ki prehaja iz revolucionarne dobe v »mironobno« življenje. V zvezi s tem prehodom avtor omenja pojave, kot so provincializem, »čaršijska, čevapčičevska mentaliteta«, standardizacija življenja, »mehanična vegetacija od danes na jutri«, »nekaj začasnega«. Takšne pojave podpirajo in spodbujajo po avtorjevem mnenju »del birokracij«, »obrtniki« in »sloj bolj plačanih strokovnjakov«. K takšni »filozofiji« je po avtorjevem mnenju pripomogla »amerikanizacija« in svetovno malomeščanstvo, prikrita pa je z balkansko mentaliteto, »najhušo varianto maloposestniških razumevanj«. Avtor pogrša stabilnih pozitivnih norm, vrednot, in meni, da takšna situacija pomeni efektivno negacijo vseh konstant. Pravi, da kot nova družba nismo dali »pozitivnih filozofsko-kulturnih, urbanih in urbanizatorskih formulacij«, ki bi bile dovolj splošne, vendar dovolj konkretne, da vstopijo v življenje. Vzrok tega pomanjkanja vidi Lukić v »nedoraslosti, ki je stvar družbe kot celote, v »neuspehu

njene celotne avantgarde: politikov, ideologov, piscev, umetnikov, znanstvenikov, filozofov«. Iz takšnih razlogov postane kompliciran tudi odnos partije — književnosti. Lukić ga vidi predvsem kot enostranski odnos, kot laži — ideološko dajanje ocen o jugoslovanski književnosti. Te ocene so trojne: 1. ždanovske, ki očitajo buržoazno zaostalost, zahodni vpliv in »povampirjen nacionalizem ter šovinizem«, 2. antiždanovske, ki hočejo ždanove uničiti z ždanovskimi sredstvi: z administrativnimi prepovedmi in ideološko diskvalifikacijo, 3. splošno destruktivne, ki ne izbirajo sredstev za diskvalifikacijo, temveč rušijo brez skrupulov v imenu karizma, privlačnega, modnega in drobnega opozicionarstva. Avtor na koncu predlaga toleranco in racionalne argumente na relaciji partija — književnost.

Lukić ugotavlja, da je z odnosom sicer narobe, da je nepošten in zamegljen, ne sprašuje pa se o razlogih za njegov obstoj. Ta odnos bržkone datira iz tiste dobe, ko se je v Jugoslaviji, predvsem z NOB, odločalo o enotnem, okvirnem kriteriju za rast socialistične družbe in je bil ta kriterij v rokah partije. Književnost kot javno pomembna komponenta družbenih sil se je z udeležbo v NOB zavezala za ta kriterij in pristala, da se bo po volji partije tudi korigirala. Odnos je v tem trenutku postal enostranski; usojen za književnost in usojen za partijo. V družbi, ki se odloči, da bo ustvarila enotno fronto za graditev svoje lastne transformacije, je bržkone enotnost sil, torej tudi družbene kritike in družbenega proficiranja (književnosti), nujno potrebna. Toda mehanizem graditve je kompliciran in sestavljen iz kompromisov, med sabo uničujočih se tendenc in ustvarjalnih strasti. Z razvojem jugoslovanske družbe v ekonomsko formacijo kapitala, blagovno-denarnih odnosov in proizvajanja za svetovni trg, se je kriterij bistveno modificiral. Tisti, ki so mu bili zavezani iz časov NOB, se s takšno modifikacijo so ali pa tudi niso povsem strinjali. Pričakovati je bilo razpravo (obračun) glede tega skupnega dogovora, ki se je seveda tudi izvršila. Stvar politične (t. j. pragmatične in nezanesljive) ocene je, ali te razprave kvalificiramo kot izčrpe in ustrezne. Kaže, da je v prostoru znotraj tega novega kriterija zaživelo mnogo več miselne svobode, kot bi jo nekateri želeli, in odnos partija — kultura je dosegel celo obliko občasnega lova na čarovnice. Odnos je na nek način izdal svoje bistvo.

Druga plat medalje je v neposredni zvezi z bitjo umetnosti, ki si ne more odreči, da ne bi registrirala tega odnosa samega. Umetnost in ustvarjalna živost zapovedujeta feed-back. Čeprav je bil odnos postavljen kot usojevalec za partijo in usojen za kulturo, le-ta kot organska enota ne more vztrajati v podrejeni vlogi. Kriterij postane v očeh kulturnikov razvezan, politiki imajo pred očmi sprotno politično agiranje. Kot pravi Lukić: obstaja pomanjkanje pozitivnih filozofsko-kulturnih formulacij. Ali z drugimi besedami, nastopi kriza smisla. Ko odneha splošni projekt socializma kot absolutno popolne družbe, kultura, navajena dogovorov s partijo (Agil-prop) postane sredobežno delujoča, išče v najrazličnejših smereh, tistih, ki jih registrira Lukić in drugih. Interesi so seveda različni — partija včasih potrebuje zaveznika, včasih ga izdaja (ustanavljanje kulturnih revij v vladnih kabinetih ter njihovo administrativno uklinjanje). Toda navezanost na stari odnos (zveza med politiko in kulturo) ostaja. Kulturniki se še naprej vračajo v naročje partije bodisi prek svojih predstavnikov: direktorjev založb, predstavnikov književniških organizacij, urednikov revij..., da bi uredili finančne in idejne probleme, bodisi v želji po družbenem odmevu in političnem vplivu, bodisi v nostalgiji za nekdanjim dogovorom. Kaže, da komunikacija književnosti in drugih umetnosti, ostaja slej ko prej problem. S svojim poslanstvom umetniki posegajo direktno ali posredno tudi v politiko. In kaže, da je prav v zadnjih dvajsetih letih hotenje književnika, da bi bil slišan in uslišan, da bi »premikala« družbo, doseglo svoj vrhunec. Nekaj snovi za takšen »kulturnopolitični« projekt je brez dvoma dala NOB in marksistična ideologija, ki je sicer odvzela literaturi romantično prebistvo, toda namesto tega ji je ponudila družben odmev in mesto v hierarhiji ustvarjalcev novega sveta.

Odnos partija — književnost se je nenehno kompliciral in kompliciral. Postal je rivalstvo. Če je partija zapovedala disciplino, se je književnost revolucionirala po svoje. Če je prišla tematika na črno listo, se je literatura sproti politizirala na tak način, da je skrila politično tematiko v »umetniški izraz«. Seveda je takšna borba še vedno neenaka borba, je boj, v katerem je ena stran brez meča. Namreč, kriterij partije je vedno obveljal kot suprema lex.

Rudi Rizman

Od tistih intelektualcev-književnikov-kulturnikov, ki so v sodelovanju s partijo videli zavezanost nekdanjemu projektu socializma, v katerem je knjiga in pisana beseda obča last, splošna vrednota, v katerem je kultura in humanizacija prva naloga voditeljev družbe, v katerem se knjiga vključuje v svet kot graditeljica; prek tistih, ki so v tem sodelovanju videli lastne račune, bogato kulturo, ugled svojih institucij; do tistih, ki so s partijo sodelovali, da bi mogli realizirati svoje družbenopolitične aspiracije in si zagotoviti konkretno politično težo — vsi so pristajali in pristajajo na okvir, v katerem naj se giblje odnos partija — kultura. Toda ne samo ti: tudi tisti, ki v sodelovanju s partijo niso videli alternative, tisti, ki so jemali ta odnos kot jarem, kot pritisk, ki med svojim delom (ustvarjanjem, kritiko) in partijo niso hoteli videti zavezanosti isti družbi, tudi ti so na nek način pristajali in pristajajo na ta okvir. Njihova usodna zmola je, če mislijo, da se s tem, da se odrekujejo partiji, umikajo odnosu s njo. Njihov odnos je le »contra« odnos, je recimo protizdanovski odnos. Toda nahajajo se v enakem razmerju do partije kot ostali. Pogojeni so z njo in odnos partije do njih je na ta način pogojen. V takšni situaciji ima partija opravilo z zelo enostavnim sobesednikom, ki ga je mogoče prav lahko spreobrniti v »pro«. Da je od »contra« do »pro« le kratek korak, je bilo večkrat dokazano v zgodovini slovenskih revij.

Nase vprašanje torej ostaja: ali je mogoče ustvariti boljši odnos, kot je tisti »za« in »opera«, kot je odnos do »naših« in »ne-naših« kulturnikov. Premisliti moramo, ali je možno zgraditi med partijo in kulturo resničen ustvarjalen odnos zunaj dilem, kot smo jih ravnokar opisali in kot jih opisuje Sveta Lukić. Ali je za kulturnika možno pojmovati partijo drugače kot: servis, oblast, vrh družbene veljave? Osebnost mislim, da to v trenutni situaciji ni mogoče. Le oglejmo si primere raznih lovov na čarovnice, kjer se je ohranjeni mehanizem obnašanja nasproti kulturi pogosto (v kritičnih politično-ekonomskih situacijah) izražal za prikrivanje dejanskih družbenih problemov! Ko so se ustvarjale iz kulturnih manifestacij afera, škandali, se ob njih angažiralo javno mnenje, se zaradi teh vklapljal celoten politično-pravni aparat...

V neposredni zvezi z gornjimi problemi je bržkone tudi jubilejno posvečena uprizoritev Hlapcev v ljubljanski Drami.

VREDNOTA JE ZAUPANJE

Berem prvo številko Tribune, preberem uvodnik čudovitih misli — Komuna, Oktober, še vedno nedoseženo, gradimo družbo, kjer ne bo laži, gradimo družbo iskrenih medsebojnih razmerij, da, čudoviti cilji vredni boja in dela.

Obrnem list, berem članek »O nekem načinu političnega delovanja«. Kaj je to, farsa, neresno pisanje? Nič takega, od stavka do stavka mi razpada vizija, poročena ob branju uvodnika. Stvarni podatki — zvane kot resnica, vendar si tiste vere v čudovito življenje odkritosti in zaupanja ne pustim vzeti. Ne more biti res, počakam, gotovo bo kdo odgovoril, nekdo mora potrditi moj dvom in mi vrniti polno vero v prihodnost.

Čakanje je zaman. Kaj nihče ne more odgovoriti? Torej je res vse resnično. Stavke do stavka, čisto vse. Moja vera v prihodnost ni poteptana, a poslednji stražar je strah. Le strah mi še brani, da ne morem sprejeti odkritih mi dejstev v celoti. Strah me je verjeti, da so ljudje, ki vodijo organizacijo, katere član sem, zmogni početi dejanja, kot je to vihravo spreobračanje.

Slišim besede, ki ste jih govorili, vidim stavke, ki ste jih pisali — velike, mastne črke plešejo pred mojimi očmi — boj proti oportunizmu, proti karizizmu v mladinskih vrstah — vse velike besede razpadajo, sesipajo se v nič. Kot je zapisano — izničenje ZMS kot politično efektivne organizacije. Kot organizacije sploh, kajti kdo bo hodil za ljudmi s tako žalostno politično moralo. Noben pritisk vas ne opravičuje, to početje je jasna realizacija dvojne morale. Kako naj zaupam v ljudi, ki imajo vedno na zalogi dvoje prepričanj, eno zase, drugo primerno — kaj vem čemu?

Dvomi postane močna predstraža. Vase besede pričaka moj dvom, besede razpadejo, vse je laž, ničesar več ne morem sprejeti kot trdno iskreno resnico.

Berem, poslušam apele, naslovljene na nas mlade ljudi, naj se vključujemo v ZKJ in se sprašujem, kako morete zahtevati ali pa samo pričakovati od nas, da se bomo vključili v gibanje, katerega vodstvo dopušča tako neodgovorno početje?

Dejstvo, da je hlapčevstvo že več kot petdeset let osrednji slovenski družbeni in moralni problem, da smo se voljni v Cankarjevi farsji videti še danes, da se nam zdi aktualna in privlačna, da jo celo izberemo za potrditev slovenskega in slovenskega gledališča, vse to mi priča, da je ustvarjalno sožitje politike in kulture načeto že v ranih dneh slovenske družbe. Pomp, s kakršnim smo se zagnali v proslavljanje 100-letnice dramatičnega društva, kaže, da je bilo gledališče dejansko izliv slovenske nacionalitete v dolgih letih trpkih porazov na političnem polju. Teater kot življenje nekega tujega življenja je bil center slovenskega naroda. Komedijantstvo v transplantiiranih tekstih je bilo narodovo življenje zunaj naroda. Cankar je nadomestil izgubljeno s politizacijo teksta, s tem pa privločil v igranje politične komedije; tako se je vprašanje hlapčevstva omejilo na oder, v okvir čistega komedijantstva. Ko Slovenci prehajamo v odkrito politično borbo, se gledališče evoluiralo v kabaret. Praznovanje in nastopna predstava kažeta, da gledališče tega usodnega preokreta ne mara razumeti, da si noče pustiti vzeti izkaznice za centralno pozicijo v razreševanju družbenih vprašanj. Ko pristajamo na takšno gledališče in ko vanj upiramo oči, s pričakovanjem, participiramo na komični situaciji, ki jo na mediiran način afirmira že gledališče samo.

Položaj kulture nasploh je tej komično-tragični situaciji izrazito komplementaren. Ne uvideti, da je samoupravna struktura edina možna fronta za razreševanje političnih in družbenih vprašanj, je živeti v transplantiirani komediji. Verjeti, da zadošča kulturništvo, teater in lepa beseda, pomeni pristajati na zaletavanje v zid koridorja, ki prenaša od partije h kulturi in obratno sporočila o »pro« in »contra«. V boju, ko se kultura bori za lastno negacijo, a partija brani svoje pozicije, je izid jasan.

Kompleks kulturnika, da mu manjka moči, ter nezaupanje partije do intelektualizma, ki včasih izvira iz lasne kadrovske pomanjkljivosti, samo greni odnos med njima. Resnična zadrega je namreč mešanje in prepletanje kriterijev, t. j. vpletanje kulturnega kriterija v politični ter političnega kriterija v kulturna dejanja. Interes obeh strani v odnosu je racionalizacija energij: torej kaže uveljavljati posebna kriterija v okviru tistega kriterija, ki se bržkone od NOB ni spremenil: namreč ustvarjalne volje.

Dimitrij Rupel

Ljudje v CK ZMS so člani Zveze komunistov — organizacija, ki jo vodijo, naj bi pripravljala mlade ljudi na družbeno aktivnost, torej tudi na vstop v Zvezo komunistov, kjer je ta aktivnost najmočnejša. In to našo pot do ustvarjalnega družbenega dela naj hodimo za ljudmi, ki bi so ovrgli svoje lastno prepričanje in z njim naše zaupanje? Ti, ki so se z lahkoto otresli tega, kar imam za najpredežnejše, naj bi mi bili na tej poti voditelji in vzorniki? Kako naj hodim za njimi?

Kako morete pričakovati od nas, ki se zavedamo, da živimo le enkrat dano življenje, da ga bomo vklebili v sistem, ki ne prizna individualnih težav ali pa omogoča poleg lastne, edine avtentične presoje še neko drugo prepričanje, primerno čemu, komu, zakaj?

Berem besede podstva Zveze komunistov — Komunisti naj se lotevajo problemov, ki jih odpirajo neposredni življenjski interesi mlade generacije. Pretežna večina mladih podpira revolucionarno usmeritev ZK v idejnopoličnem pogledu. — V teh besedah je resnica, v vse to verjamem. (Stavka med pomisljaji sta citirani iz članka — »Vsebinska preosnova ZK odvisna od dotoka mladine« — »Delo«, 17. 10. 1967.) In še naprej berem vaše besede: »Treba je vedeti, da mladi ne gledajo na ZK samo skozi njen program, temveč ocenjujejo komuniste predvsem tudi (kakšno pletenice) v poročilu, ki bi moralo biti stvarno in jedrnat! po njihovi praktični dejavnosti.« (Citirano, vir isti.) Resnici, gola resnica, in članek, objavljen v prvi številki Tribune JE sporočilo o delovanju nekaterih komunistov Zveze komunistov. (Namenoma uporabljam izraz članov Zveze komunistov, sodbno o tem, ali je to delovanje komunistov ali ne, prepuščam tudi drugim.) Mar naj v tem opisu gledam »praktično dejavnost komunistov«, naj ocenjujem po tem primeru?

Misli, izražene na razpravi Izvršnega komiteja CK ZKS o vključevanju mladine v ZK, so tehtne in potrebne. V sebi nosijo resnico pravega hotenja po vključitvi mladih ljudi v vrste komunistov. A na tej poti vključitve smo naleteli mladi ljudje na propad vere v ljudi, ki smo jim do sedaj zaupali, pi naj se je ta naša vera vanje izražala ob ustvarjalnem delovanju ali pasivnem sprejemanju. Zaupanja v vodstvo ZMS ne more biti več, dvom in strah pa sta močni oviri na naši nadaljnji poti vključitve v družbeno aktivnost.

Jernej Novak

Teze o Vietnamu...

nadaljevanje s 1. strani

Mednarodno sodišče za vojne zločince v Vietnamu je kot ena od mnogih utemeljenih oblik protesta zoper takšno možnost sveta, ki tepta najelementarnejše dosežene pravice človeka, nastalo prav iz spoznanja stalne odgovornosti vsega človeštva v zvezi: z vsem tistim, kar je znanih za ne-človečnost v Vietnamu. Drugo zasedanje bo z ugotavljanjem dejstev, ki predpostavljajo možnost genocida, uporabe posebnih orožij in koncentracijskih taborišč, dejanski prispevek, da se s subjektivno prizadetostjo v celoti zavemo svetovnega trenutka, prostora in našega mesta v njem.

III.

V polariziranem svetu je kriterij naprednosti in človečnosti še vedno tisti miselni in akcijski produkt, ki je tukaj. Tak kriterij ima brez dvoma svojo sedanjost in preteklo genezo. Prav tej preteklosti, ki ni prav lastna novemu pojavu, mladše intelektualne in delavske generacije v svetovnih družbenih odnosih, tudi slovenskih, pripisujemo pristajanje in konzerviranje tistih sodobnih mehanizmov, ki so temeljni vzrok modernemu nasilju, tiskim in nemoči sodobnega človeka. Zgoraj osmišljene koncepte je torej mogoče zoperstaviti še dokaj obstojne nasprotne misli, ki se npr. kažejo v knjigi C. Žebota (Slovenija včeraj, danes in jutri), izdane v Celovcu: »Kdor pozna Ameriko, ve, da se potem, ko se je odzvala pozivu za pomoč proti širokim komunističnim akcijam za nasilni prevzem Južnega Vietnama, iz dežele ne bo umaknila, dokler komunistična nasilnost ne bo dokončno ustavljena. Poznavalci Amerike pa tudi vedo, da si Ameriki ne bo prisvojila niti pidi vietnamske zemlje, ne enega samega vinarja vietnamske produkcije. Ko bo ustavljena komunistična nasilnost, se bodo ameriške obrambne sile iz Vietnama umaknile, dežela pa bo tudi potlej deležna ameriške pomoči za gospodarsko obnovo in razmah. To je namreč značilnost Amerike, da ne napada, temveč brani, da ne osvaja, temveč pomaga. V tem oziru je Amerika edinstven primer v svetovni zgodovini in glavni steber svetovnega miru. Vkljub vsemu nasprotnemu govorenju raznih Russelov in Dedijerjev narodit Jugoslavije to vedo prav tako kot drugi evropski narodi. Tudi razvijajoči se narodi v Aziji in Afriki to vlogo Amerike bolj in bolj spoznavajo in ji želijo uspeha.«

Ne gre za profaniranje tega zapisa, če smo se poslužili takšnega citata. Gre za svetel primer ideološke zasnove, ki je tako čudovito ohranjala družbeni status quo v najrazličnejših družbenih obdobjih (Avstro-Ogrska, stara Jugoslavija, NOB), in ki je končno pristala na poziciji najreakcionarnejšega krila ameriške desnice. Citirane misli toliko bolj osveščajo smisel, koncept in upravičenost novih opredelitev.

SAMOUPRAVLJANJE = DENAR

MATJAŽ JUGOVIČ

Studentsko naselje v Ljubljani je zašlo v slepo ulico. Družbena sredstva, ki se stekajo v Studentsko naselje kot namenska sredstva, so dokajšnja, vendar se ne zadostna. Prav ta sredstva pa ustvarjajo grupiranje posameznih članov z ozkimi, vendar od njih nepričakovanimi materialnimi interesi, ki so v preteklem letu vodila do poloma v zavodu. S polomom je mišljena dokaj slaba prikrita težnja kolektiva, da prevzame upravljanje zavoda popolnoma v svoje roke. Uporabniki (študenti — stanovanjci) pri tem ne bi imeli druge vloge kot večinsko — večina je v rokah kolektiva — sprejemati odločitve kvalifikacijsko in strokovno nesposobnega vodstva zavoda. Nasprotovanje študentov v organih samoupravljanja je pomenilo za kolektiv nepotrebno zaviranje upravljanja zavoda, namerno nasprotovanje odločitvam kolektiva, podcenjevanje (največkrat v intelektualnem smislu) predstavnikov kolektiva ipd. Ta, lahko rečemo, že kar klasični antagonizem v Studentskem naselju, je dosegel v letošnjem šolskem letu vrhunec. Pokazalo se je, da v tej smeri ni več mogoča nikakršna pametna rešitev, še manj pa pot do te rešitve. Zastrenost je pripeljala do odstopa študentskih predstavnikov v svetu zavoda. Vendar svet tega odstopa ni obravnaval, še manj sprejel po ustaljeni poti, ki je predvidena v primeru odstopa posameznih članov kolegijjskih organov, kar svet naselja je. Prav zaradi tega je trenje doseglo vrhunec prejšnji teden, ko so se na seji sveta spet pojavili študentski predstavniki, in to z enim samim namenom — spremeniti stanje v Studentskem naselju, ki pomeni dva tisoč študentom hrano in stanovanje. Kolektiv je takrat menil, da študenti nimajo pravice prisostvovati seji. Rešitev je bila zanje preprosta. Vstali so in zapustili sejo. Vendar vse to ni bistveno. Bistveno je vprašanje, do katere mere lahko še fetišiziramo samoupravljanje v takih ustanovah, do kod je družba (torej zakonodajna država, republika) pripravljena popustiti. V tem primeru izgleda popolnoma — torej dokonca. Konec pa lahko pomeni dvoje: uspeh ali neuspeh. Relativnost je v tem, da vsak uspeh pomeni za nekoga drugega neuspeh in obratno. Tako daleč je položaj v Studentskem naselju, da srednje poti ni. Srednja pot je videti še najbolj vseh univerzi, status quo najbolj kolektivno Studentskega naselja in morda občinski skupščini Ljubljana Vič-Rudnik, spremembo torej terja tretji, v tem primeru študent. Ali ima do tega pravico? IMA! Ne samo pravico, to je tudi njegova dolžnost. Marsikdo danes temu oporeka. Zakaj in iz kakšnih razlogov?

Poglejmo najprej nekaj najbolj splošnih ugotovitev. Integracija študentskih domov v okviru univerze je več kot nujna. Človek, ki je bil izdelal kon-

cept, je kandidiral za direktorja zavoda. Torej garancija, da se bo stanje spremenilo na bolje. Nasprotja so se pojavila med predstavniki kolektiva in predstavniki univerze, sekretariata za šolstvo SRS in med študenti. Študenti, ki žele in zahtevajo spremembe, so bili v svetu zavoda v manjšini. Predstavniki univerze sta zastopala vse prej kot stališče univerze, marveč neka stališča o osebni odgovornosti, o potrebnosti, o medsebojnih odnosih, pedagogiki, strokovnosti ipd.

Pri tem pa je seveda treba poudariti da univerza svojega stališča še ni imela ali ga vsaj še ni dokončno izdelala. Kako drugače bi se torej lahko dva njena zastopnika opredeljevala kot osebno? Lahko (če ne morala) bi se opredelila na osnovi argumentov, ki so jih zastopali študenti, ker študenti v določeni meri predstavljajo del populacije, rutinirano imenovan (od predstavnika univerze) bodoča inteligenca. In če je to bodoča inteligenca, ali nima potem pravice, da zahteva pogoje, da bo to res postala. Taka masa, skoncentrirana na enem mestu, pomeni ne samo fizično silo, pomeni množico, ki je pripravljena razumsko zahtevati spremembe, ki so po naslednjih dejstvih popolnoma preprosta.

Po samoupravnih poti so se problemi v študentskem naselju reševali več kot dve leti. Uspehi, ki so bili doseženi po tej poti, so bili obročnega značaja. V bistvenem vprašanju, torej o izvolitvi novega direktorja kot nosilca novega koncepta razvoja ustanove pa ni bilo soglasja. Hoteno ali nehoteno, to je tukaj postransko vprašanje. Bistveno je, da je posameznik prinesel koncept, ki pa je pomenil še pred začetkom uresničevanja povod za razhajanja. Nasprotja na osebnem nivoju so pomenila nič drugega kot zavest, da pomenijo nov koncept dela drugačen način poslovanja, gospodarjenja, spremembo v odnosih znotraj kolektiva in med kolektivom in uporabniki — študenti, spremembo, ki ne bi bila dobrodošla eni strani in preveč ugodna drugi strani. Razdelitev strani je tukaj sama po sebi jasna. Osebnost vezanost kolektiva, ki je predvsem materialne narave, je bila tukaj glavni faktor. Zato zavrzanja, nasprotja in vplivi (zakulisni), ki so zavedli tudi predstavnike univerze in sekretariata za posveto in kulturo SRS (slednji se je odločil na podlagi simpatičnosti kandidatov). Kolektiv pa je pripravljen takoj sprejeti kandidata, ki koncepta razvoja predvsem dolgoročnega, nima. Zato se je samoupravna pot razreševanja teh problemov pokazala kot popolnoma neuspešna. Ali je torej samoupravljanje, ki s svojimi jalovimi prizadevanji v tem konkretnem primeru kaže neuspeh, še vedno

samoupravljanje, posebej še samoupravljanje v zavodu, ki ima poseben družbeni pomen, torej je tudi upravljanje temu statusu primerno (predstavniki vseh zainteresiranih organov in organizacij). Sama sestava organov samoupravljanja v Studentskem naselju omogoča odločanje kolektivu, katerega predstavniki so v večini. Rešitev je torej v tripartitnem sistemu ki ga univerza postavlja kot primarno točko prizadevanj za spremembo. Prej je to nujna posledica stanja, ki pa je spet posledica dosedanje brezbrižnosti tako univerze kot Občinske skupščine in prevelikih prizadevanj kolektiva, da bi pridobil zase čimveč koristi (materialnih). Zato se samo po sebi postavlja trda, radikalna rešitev v temeljih, ki bo sposobna sedanje ne — stanje v temeljih spremeniti strukturo, spremeniti osebe, ki se je izkazalo za nesposobno upravljati z milijonskimi sredstvi zavoda, ki je v interesu družbe, če že ne celo družbe, pa vsaj skupine dveh tisočev študentov, ki ta denar uporabljajo, ker svojega nimajo. Ali je potem smotno prepuščati samoupravljanju, da ta nasprotja, ki jih ni uspelo rešiti v nekaj letih, rešuje še naprej? Mislim, da ne! NE zato, ker ni niti en sam študent dolžan upati in upati in živeti od obljub. Pri vsem tem pa gre zadeva rakovo po. Prizadevanja posameznikov in univerzitetnega odbora ZSJ so pripeljala do tega, da je univerza resno postavila vprašanje Studentskega naselja. Toda v vsej svoji odločnosti je ponovno pripravljena iti v kompromis. Na tak kompromis študenti ne moremo pristati. Ali je zahteva, da se zadeva čimprej uredi in spremeni, ker to terjajo skupne koristi, prevelika? NI! Prevelika je bila šola samoupravljanja, ki se je izneverilo. Zato je odklanjanje takega samoupravljanja popolnoma upravičeno. Materialni interesi kolektiva se morajo podrediti interesom večine. Večino pa predstavljajo uporabniki v zavodu. Zato je lahko vestno gospodarjenje (o katerem pa v Studentskem naselju ni govora) edini izhod. Pot do takega gospodarjenja pa predstavlja koncept uveljavljanja novih načel, koncept integracije. Zato so potrebne spremembe v temelju, ki jih to nov zakon o visokem šolstvu samo še sprejel in potrdil kot (upajmo) ne samo začasno rešitev. Zato si nikar ne zapirajmo oči pred resnico. Zahteva študentov je postavljena, utemeljena, dokumentirana, (akcija teče že dve leti), rešitev je predlagana, če ne celo očitna in na dlani. Apél je zdaj usmerjen na družbo oz. vsaj na tiste, ki so akterji družbe: tovariši, nekaj je treba narediti! Preprosto, pa vendar, kot kaže, pretežko. Samoupravljanje se postavlja v tem primeru kot ovira, kot vir nesoglasij. Ali je potem to sploh še samoupravljanje? In na koncu: če predstavniki kolektiva v Studentskem naselju menijo, da so uspešno »minirali« zadnjo sejo sveta zavoda, ko so sejo zapustili, samo en stavek za njih: tovariši, ali ne mislite, da ste s tem dokazali, da niste več sposobni za racionalen dialog in da s tem samo potrjujete, da je navedba študentov o vaši nesposobnosti in nepripravljenosti na nadaljnji dialog preresnična? Ali mislite, da res ni nobenega skupnega interesa? Samoupravljanje za vas pomeni korist, nič več metodo. Zato vsa ta kritika, ki je popolnoma upravičena, sem pa za dialog in upam, da to ne bo edina razprava.

Tudi ti...

Matjaž Traven
član UO-ja

Bralec, ki si študent, ali bi začel brati ta članek, če bi imel naslov »O reorganizaciji v Zvezi študentov? Priznam, da tak naslov ne bi bil privlačen. Vendar ti še sedaj lahko povem, da je v članku nekaj drobcev o reorganizaciji. Trenutek še počakaj, kajti naslednji odstavek je še nereorganiziran.

Pravijo, da te študentska organizacija ne zanima. Torej te ne zanima, kako smo potrošili na univerzitetnem odboru (Tribuna, Akademik, mednarodni odbor, specializirane organizacije) 60 milijonov S din letošnjih dotacij. Ali pa, da je bilo na zadnji skupščini ljubljanskih študentov od 10.000 študentov pristonihi okrog 70, ki so sprejeli nov način volitev v UO in pa poslovnik Studentskega servisa. Ali veš, da je šlo letos deset članov UOja (od dvanaest možnih) v inozemstvo (seminarji, delegacije)? Kaj veš o »slepem krogu« v Studentskem naselju? O sprejemnih izpitih, o zakonu o štipendijah? O samoupravi na univerzi?

Reorganiziramo se danes ne le zato, ker bi bili na vrsti, pač pa in predvsem tudi zato, ker je sedanja organizacija neučinkovita, ker ima včasih vezane roke, večkrat je prazna, puhla, predvsem pa nemočna. Pravim, da bi morali to storiti že pred nekaj leti. Prihodnje leto bo 8. konferenca Zveze študentov Jugoslavije, kjer naj bi ugotovili, da nas je situacija prerasla, da je POTREBNO SPREMENITI PROGRAMSKA NACELA IN CELO STATUT ter se tako prilagoditi spremembam. Za tako stvar so potrebne teze, ki jih bo dal plenum centralnega odbora ZSJ na koncu letošnjega leta. Predlog tez pa bo naredila delovna grupa pri CO-ju, v katerem je sedem študentov iz vseh koncev naše dežele. (Doselej smo se srečali dvakrat, si povedali iz oči v oči precej starih resnic o naši nemoči in imeli različne občutke o tem, kaj je sploh namen naše organizacije).

(Mimogrede naj povem, da znašajo dnevnice 7000 S din, Plača CO ZSJ.)

Naše dosedanje razgovore lahko skrečim na nekaj ključnih vprašanj.

1. Ali naj bo značaj ZSJ sindikalističen ali političen?

2. Pravice članov in odgovornost vodstev.

3. Položaj ZSJ v naši družbi.

Naj poskusim še enkrat s temi vprašanji in isto prosim tudi tebe, bralec.

1. Nekateri se zgražajo, da smo postali »sindikalistični«. To pomeni, da se ukvarjamo s preveč »neidejnimi« stvarmi (štipendije, prakse, brucovanja, skripta ipd.), namesto da bi predvsem vzgajali naše člane v dobre ali sploh v samoupravljalce. Menim, da moramo postati »sindikalistični« par excellence, če hočemo obenem vzgajati samoupravljalce. Naši samoupravljalci pa so v univerzitetnem svetu in v fakultetnih svetih (svetov letnikov raje ne omenim). Kako pa leti zastopajo naša »sindikalistična« prizadevanja, je še neodkrita Amerika.

2. Nima smisla govoriti o dolžnostih članov, dokler nimajo oprijemljivih pravic

Ali imaš kakšne pravice in ali ti je npr. UO ZSJ kaj odgovoren ob dejstvu, da znašajo letošnji dohodki uslužbencev in članov le-tega po grobem preračunu 4,5 milijonov S din?

3. Ali ZSJ kot kolektivni član ZMJ lahko vedno realizira svoje zahteve in poslanstvo? Mar ne bi imeli več možnosti, če bi se ločili (vsaj formalno) od ZMJ? Seveda obstaja bojazen, da bi isto zahtevala tudi kmečka, delavska ali srednješolska mladina. Če tega ne verjamem, da bi nam samostojnost prinesla koristi in možnost dviga študentske samouprave na republiški in zvezni nivo. (Zadnji stavek vsebuje več, kot se zdi na prvi pogled). Mar nikdar ne opaziš, da so tvoji vrstniki v tovarnah precej bolj upoštevani, kot pa si ti, ki si se odločil nadaljevati šolanje? Včasih si še vedno otrok, ki ga ni jemati resno.

Zamahnil si z roko, rekoč: Na koncu bo tako, kot je bilo doslej, in nič boljše. In če bodo vsi tako storili, imaš prav. Kaj nam manjka? V prvi vrsti nekaj tucatov študentov, ki bi imeli pred očmi kaj več kot samo osebno korist.

V novembru bo skupščina ljubljanskih študentov. Novi predstavniki (če jih smemo tako imenovati — želimo jih vsekakor) bodo prišli v predsedstvo UO-ja ter bodo dobivali nagrade in tudi udarce (ne pozabimo tega!) in bodo hodili v inozemstvo in v Beograd (in v fakultetne odbore — upajmo). Ali ti je popolnoma vseeno, kaj boš imel od tega?

Če je možni izid reorganizacije zagotovitev, da boš imel kaj od tega, potem reorganizacija ni samo »moda«, pač pa je »nujnost« ali pa kar »pet minut pred dvanajstok«.

S tem ne zaključujem.

IZJAVA

poslana ameriškemu veleposlaništvu v Budimpešti na dan neodvisnosti ZDA

Na mednarodnem seminarju, sklicanem pod pokroviteljstvom treh forumov — American Friends Service Committee, Canadian Friends Service Committee in Friends Service Council London:

Podpisani udeleženci, ki smo se zbrali na seminarju v Vaszpremu, Madžarska, da bi proučevali vprašanja mladine in družbenega razvoja, zahtevamo od Združenih držav na dan, ko praznujejo neodvisnost:

1. da takoj prenehajo bombardirati severni in južni Vietnam;
2. da takoj umaknejo vse ameriške in zavezniške sile iz Vietnama;
3. da se zavzamejo, naj se takoj znova sestane ženevska konferenca;
4. da podprejo ženevsko konferenco, ko bo izvedla svobodne volitve v združenem Vietnamu.

Strinjamo se s temi štirimi zahtevami fronte narodne osvoboditve; prepričani smo, da fronta narodne osvoboditve predstavlja ljudstvo južnega Vietnama in zahtevamo, da jo Združene države pri vseh in vsakršnih pogajanjih o Vietnamu priznajo za zakonitega predstavnika ljudstva.

Ko bo položaj v Vietnamu razrešen po načelu samoopredelitve, takrat bo, to trdno verjamemo, tudi vietnamsko ljudstvo lahko praznovalo svojo neodvisnost.

Podpisani: Jean-François Hérouard, Duncan Fairn, Jan Kavan, Eva Heintze, Kazimierz Bilanow, Jean Jouselin, Marceline Dibbitts, Marie-Claire Bursel, Jerzi Mikulowski-Pomorski, Mario Montano, Paolo Sornaga, René Jouselin, Hugo Radice, Julian Lousada, Phillip Wells, Veroslava Tadić, Louise Hervieux, Ferd Veelturf, Irene van der Weetering, Joseph Molnar, Jacques Pernot, Fabrizio Monini, Anthony R. Henry, Elizabeth Ashford, Rafael Martine, Kerstin Davidsson, Rastko Močnik, Juan Ras, Marisa Lavalla, Heinz-Dieter Meier, Richard Howard, Carla Kuit, Robin Blackburn, William Wells, John Lewis, Nicole Abboud, Dennis Allen.

VRTNAR KOT ČLOVEK

KRIZAN MARTIN je že štiri leta vrtnar v ŠN. Neumoren v svojem vsakdanjem delu, v skrbi za lepšo okolico in lepše življenje v Naselju, je med študenti izredno priljubljen. Je tudi sposoben organizator, saj je z minimalnimi sredstvi spel urediti okolico ŠN — s pomočjo študentov, kar drugače ni navada — tako, da se precej razlikuje od ostalih študentskih domov v Jugoslaviji — vsaj tistih, ki jih poznam.

Tovariš Kržan, kako ste pravzaprav uspeli s 600.000 dinarji urediti okolico Naselja?

S študenti smo se dogovorili, da bo za ureditev zelenih površin vsak prispeval vsaj dve uri dela, saj bi bilo treba za redno vzdrževanje in za urejanje novih nasadov 4 do 5 delavcev z redno zaposlitvijo. Postavljeni plan dela so študentje izpolnili 90-odstotno, kar je velik uspeh. Mnogo študentov je delalo tudi dlje kot je bila njihova obveznost.

Ali je bilo razen urejevanja zelenih površin narejenega na vašem področju še kaj drugega?

Veliko blokov že ima cvetje na balkonih in po oknih. Mislim, da bi cvetice morale imeti vsako okno, saj prav te pričajo tudi o srčni kulturi stanovalcev. Letos smo vzgojili tudi veliko cvetja za v vaze, saj smo med počitnicami, ko sta ŠN in dom v Ilirski ulici poslovala kot hotela, redno opremljali sobe z rožami. Žal od sredstev, ki jih je Študentsko naselje ustvarilo s turistično dejavnostjo, ni odpadel niti dinar na moje področje. To ni pravilno, saj je okolica eden važnih faktorjev privlačnosti objekta, kar je za turista tudi pomembno.

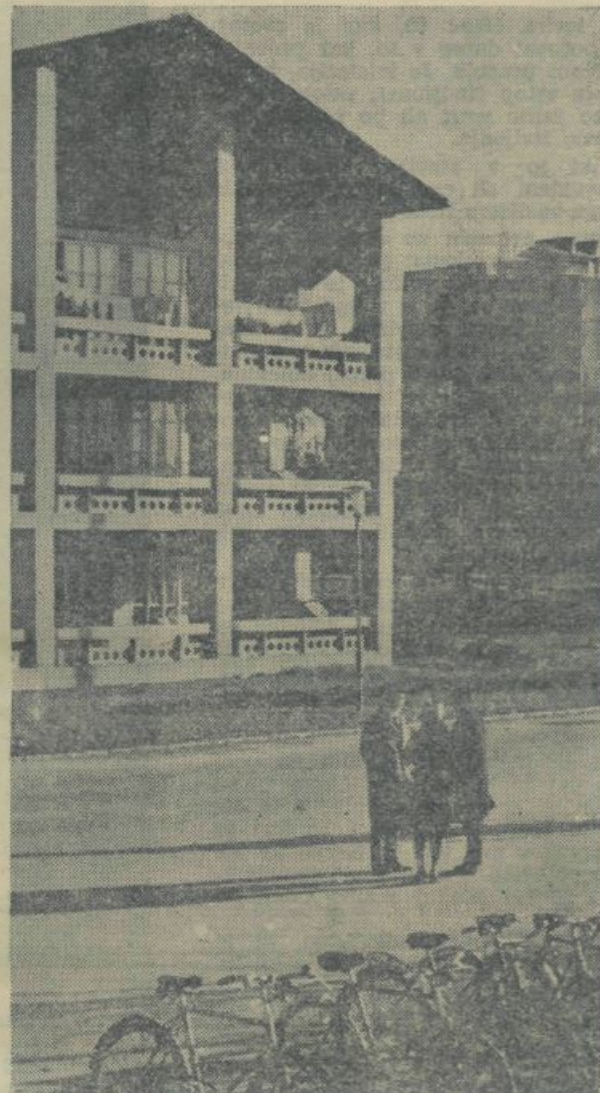
V tem letu so bile na željo študentov postavljene po Naselju tudi klopi, tako da se zelene površine počasi spreminjajo v to kar naj bi bile.

Pri urejevanju Naselja je ostalo še dosti nalog. Kaj bi bilo treba na vašem področju najprej napraviti?

Treba je še urediti okolico novega bloka. Tudi drugače je še dosti zemljišča neobdelanega. Študentsko naselje je naravno nadaljevanje tivolijskega parka, zato ne bi smelo biti ostre prelomnice med njima. Treba bi bilo posaditi več dreves. Pred leti so mi pri tem dosti pomagali študentje gozdarstva in agronomije, ne le z delom ampak tudi strokovno. Organizacijo dela, ki je pravzaprav že utečena, bi morala prevzeti uprava ŠN, da bi tako meni ostalo več časa za moje osnovno delo. Do sedaj se uprava ni hotela vmešavati v take stvari, ker je smatrala, da pomeni to posiljevanje študentov-prebivalcev, ker pa smo pravzaprav vsi vezani na naselje in študentje tu niso le gostje, bi morali tako sodelovanje čim bolj razviti.

Ali ste z uspehi dela in s sedanjim stanjem zadovoljni?

Človek mora vedno gledati, da sedanje stanje, kakršnokoli je, izboljša. Letos smo dobili pismeno pohvalo od Turistično olepševalnega društva Rožna dolina. Problem pa so odpadki. Žal je največ od-

padkov ravno tam, kjer jih sosedje najbolj vidijo — okrog igrišč. Nabavili smo precej košaric za odpadke, tako da se je položaj izboljšal. Košarice bi morale biti tudi v vsaki sobi, da študentje ne bi več metali odpadkov skozi okno. Huje pa je z zunanjimi obiskovalci, predvsem ob sobotnih plesih, ki

vedno narede dosti nereda in tudi škodo na nasadih in inventarju menze, kar je prebivalcem Rožne doline in mimoidočim tudi zelo na ožeh.

So povzročitelji tega študentje?

Večinoma ne. Ti plesi so sploh boleča točka v Študentskem naselju. Namesto da bi bili to študentski plesi s kulturnim vzdušjem, prihajajo nanje v glavnem mladoletniki in »odpadki« z drgih mladinskih plesov. Študentje predstavljajo po mojem mnenju le kakih 30 odst. publike. Zaradi takih obiskovalcev prihaja tudi do incidentov in do takih izpadov, kot so uničevanje gredic, grmičja in dreves okrog vhoda, prevračanje smetnjakov in raztresanje smeti in podobno. Študentje bi morali biti pri izbiranju obiskovalcev pozornejši. Po mojem mnenju obisk ne bi bil manjši, če bi bili ti plesi pravi študentski plesi.

Ali menite, da so ti plesi odraz neurejene situacije v Študentskem naselju?

Te ples organizira Forum, ki ga vodijo študentje sami in je njihov namen v glavnem zbiranje sredstev za knjižnico, športne in druge dejavnosti, čeprav po mojem to ni najboljša oblika zbiranja, ker moramo gledati tudi na zgoraj navedena dejstva. Situacija v ŠN pa je boljša kot pred dvema letoma, ko so se razprtije začele. Upravnik menze, ki je bil glavna tarča napadov, je odšel in kvalifikacijska struktura v kuhinji se je izboljšala. Vpogled v poslovanje kuhinje bodo od sedaj imeli tudi študentje, saj bodo v svetu kuhinje tudi predstavniki vseh blokov.

So bila prizadevanja kolektiva za iskanje vsebinsko polnega stika s študenti zadostna?

V kolektivu morda nismo uspevali zato, ker so bili nosilci pobud vedno eni in isti in se večina kolektiva ne zanima za širše probleme. Vprašanje je tudi velika fluktuacija in majhna kvalifikacijske sile. Upam, da se bo z novim vodstvom dalo uglediti probleme v kolektivu. Novi svet naselja, za katerega so že razpisane volitve, bo s popolnoma novimi člani verjetno v svojem delu presekel nivo dela prejšnjega. Tudi iz vrst študentov so predlagani sami dobri študentje, treba pa je več skupnega dela, tudi več osveščanja kolektiva, da se bodo posamezniki zanimali tudi za širše zadeve v naselju. Marsikdo ima tudi še preveč dela, da bi se mogel vsestransko vključiti v obravnavanje problematike.

Kaže, da je optimizem vaša glavna značilnost. Kaj mislite o nadaljnjem življenju in delu v Naselju?

Kot sem že rekel, bo Naselje z novimi ljudmi verjetno zaživel brez tistih razprtij, ki so bile značilne za zadnji dve leti. Hvaležen sem študentom, ker so mi vsa ta štiri leta, kar sem bil v Naselju, ogromno pomagali, in prosim tudi letošnje bruce, naj se vzgledujejo po svojih starejših kolekih. Drugo leto naj ne bo noben balkon, nobeno okno brez cvetlic. Upam, da bo delo na mojem področju teklo z ravno tako spontano pomočjo študentov kot doslej, pa z malo večjo finančno podporo.

Spraševal: A. K.

KREDITI

KAKO LETOS

Nedvomno sta pri preskrbovanju študentov v veliki meri prisotni obe glavni obliki družbene podpore: stipendije in krediti. V lanskem študijskem letu je prejelo štipendije približno 1600 študentov, kredite pa okrog 1400. Pravzaprav edini dajalec posojil za študij je bila univerza, ki je v skladu z zaprosenimi zneski in svojimi možnostmi lani omogočala kredite v povprečni višini 198 din, v glavnem zato, ker je imela na razpolago tudi še neporabljena sredstva iz prejšnjih let, ko krediti niso bili nič kaj priznana oblika študentskega finansiranja. Letos pa se je sklad ob povečanem številu prosilcev — kakih 1800 — znašel v situaciji, da bi bodisi moral znižati že tako premizke vsote posojil ali pa vršiti dodatno selekcijo znotraj razpisanih pogojev za prejem posojila, ki jih je postavil na osnovi izkušenj iz

prejšnjih let in nekoliko povečanih življenjskih stroškov. Vprašanje je pomembno, saj prejema štipendijo ali posojilo skupaj le okrog 40 odst. študentov v Ljubljani, ta odstotek bi pa morali še zmanjšati, saj nekateri študentje prejema manjše kredite kot dopolnilo k (žal premajhni) štipendiji.

POLEMIKA DOLGA VEČ LET

o upravičenosti dajanja kreditov in o razmerju med štipendijami in krediti se, izgleda bliža koncu z resignacijo onih, ki so se zavzemali za sistem, v katerem bi igralo glavno vlogo študentsko posojilo, sistem, ki je vsaj posredno priznaval delo, vloženo v študij. Današnja situacija narekuje iskanje zasilnih izhodov.

Zveza študentov na ljubljanski univerzi je vseskozi poskušala v praksi uresničiti svoja stališča do študija kot do družbeno potrebnega dela, pri čemer je prihajala v svojih konkretnih akcijah in parcialnih stališčih v konflikt z ostalimi družbenimi telesi, pa tudi s Centralnim odborom Zveze študentov. Žal ti napor niso

pospešili razvoja politike štipendiranja, ki je odraz stanja v našem gospodarstvu, so pa zavirali razvoj kreditnega sistema v naši republiki, kar je marsikomu finančno verjetno prišlo zelo prav. Danes se pred nas postavlja vprašanje virov sredstev, ki je ob vedno manjši vlogi centralnih organov za tako majhno območje precejšnje.

SOCIALISTIČNA REPUBLIKA HRVATSKA

ima verjetno najrazvitejši (in finančno najmočnejši) sistem kreditiranja v SFRJ. Letos bo Republiški sklad za kreditiranje študentov podelil 5000 novih kreditov s povprečno višino 300 din. Vendar so se tu zelo izrazito pokazale tudi slabosti, ki kreditnemu sistemu jemljejo njegove neposredne finančne prednosti pred štipendijo. Odstotek vrnjenih posojil je zelo majhen. Tudi ljubljanska univerza je od sredstev kreditnega sklada do sedaj dobila vrnjene le 4 milijone S din, kar predstavlja manjši del zapadle vsote. V Zagrebu, kjer se je vračanje kreditov pričelo že pred nekaj leti, je procent vrnjenih posojil še poraznejši, tako da je težko ver-

jeti, da se bodo vlaganja v sorazmerno bližnji prihodnosti zmanjšala.

ZAKLJUČKI

O načinu preskrbovanja študentov so v sedanjih fazi delovanja ali nedelovanja novega zakona o štipendiranju in kreditiranju še na zelo rahlih nogah.

Ne moremo zanikati, da danes teh 12 odst. študentov, ki se izključno ali delno vzdržujejo s pomočjo kreditov, pomeni precej, še posebej, ker so to večinoma otroci iz kmečkih in upokojenskih družin. Vendar je danes vse preveč možnosti za disperzijo kreditnega sistema. Kredit niti pravno ne zagotavlja možnosti zaposlitve. In končno, kredit prepušča regionalno selekcijo naključju ali pa pravilom, ki nikakor ne bi mogla biti ustrezna in pravična.

Najbližje našim željam in hkrati sedanjemu stanju je gotovo sprejemanje centralno reguliranega kreditnega sistema kot dopolnila študentske politike. Vendar je o takem stanju že zelo težko govoriti, kadar število kreditirancev skoraj dosega število onih študentov, ki prejema študentske štipendije.

A. K.

ROLAND BARTHES

SRUKTURALISTIČNA AKTIVNOST

Kaj je strukturalizem? Sola ne, tudi gibanje ne (vsaj še ne), in večina avtorjev, ki jih običajno spravljajo v zvezo s tem terminom, se ne čuti niti najmanj povezano med seboj s kakšno borbeno ali doktrinarno solidarnostjo. Komaj bi lahko rekli, da je to karakterističen pojem: *struktura* je star in danes precej obrabljen izraz (izhaja iz anatomije in gramatike). Vse družbene vede ga z veseljem uporabljajo in uporaba torej ni razpoznavni znak (razen če bi se govorilo o smislu, ki se mu ga daje); *funkcije*, *forme*, *znaki* niso nič bolj karakteristični, danes so to besede iz splošne uporabe, s katerimi dosežemo vse, kar hočemo, še posebej pa zakrivanje stare deterministične zveze vzroka in posledice; da bi se približali tistemu, kar loči strukturalizem od drugih načinov mišljenja, se je treba vrniti k dvojičam označeno — označujoče in *sinkronično-diahronično*; k prvi zato, ker navaja na lingvistično formulo tipa Saussure, lingvistika pa je v današnjih razmerah skupaj z ekonomijo prava znanost strukture; k drugi, še določnejši, pa zato, ker predpostavlja določeno sinhronijo pojma zgodovine v tem smislu, da ideja sinhronije (čeprav je pri Saussuru predvsem operativni koncept), označuje določeno imobilizacijo časa, ideja diahronije pa predstavlja zgodovinski proces kot čisto zaporedje oblik; ta terminološka dvojica je še toliko bolj karakteristična, ker je videti, da glavni odpor proti strukturalizmu prihaja s strani marksistov in meri na razumevanje zgodovine (ne pa strukture); kakorkoli že, nedvomno je resna uporaba leksa — pomena tisto, (ne le besede, ki — paradoksalno — ni niti najmanj značilna), kar je razpoznavni znak strukturalizma; bodite pozorni na tiste, ki uporabljajo termine *označeno* in *označujoče*, *sinkronično* in *diahronično*, pa boste takoj videli, ali gre za strukturalistično podobo sveta.

To velja za intelektualni meta-jezik, ki se eksplisitno poslužuje metodoloških pojmov. Ker pa strukturalizem ni ne sola ne smer, ni vzroka, da bi ga apriori reducirali, tudi problemsko ne, na intelektualno misel, in bolje je, da poskusimo najti njegov opis (ne definicijo) na nekem drugem nivoju, ne na nivoju refleksivnega mišljenja. Lahko se namreč sodi, da so pisatelji, slikarji, glasbeniki, pri katerih je neka graditev strukture (ne pa misel o njej) značilna dejavnost in da je treba tako analitike kot ustvarjalce zajeti v skupno označbo *strukturalnega človeka*, ki se kot tak definira ne z idejami in stališči, ampak s svojo imaginacijo, ali bolje — s svetom svoje imaginacije, se pravi z načinom, kako mentalno doživlja strukturo.

Takoj torej lahko povemo, da je strukturalizem po tem, kar izraža, pri vseh svojih nosilcih predvsem mentalnost, se pravi pravilno nizanje določenega števila mentalnih operacij; lahko bi govorili o strukturalistični aktivnosti (surrealizem je morda prvi primer strukturalne književnosti — o tem bo treba nekega dne razmisliti). Preden pa si ogledamo te operacije, povejmo nekaj o njihovem cilju.

Cilj vsake strukturalistične aktivnosti, miselne ali ustvarjalne, je rekonstruirati dani »predmet« tako, da se v tej rekonstrukciji manifestirajo zakoni funkcioniranja (»funkcij«) tega predmeta. Struktura je v bistvu predmet, toda izvedena s posebnim ciljem, ker posnemamo predmet sedaj kaže nekaj, kar je prej v prirodam predmet bilo nevidno, ali, če hočete, nejasno. Strukturalni človek jemlje dejavnost, jo razstavlja, nato ponovno sestavlja — na videz je to zelo malo (zato nekateri strukturalistično početje označujejo kot nepomembno, nekoristno, nezanimivo itd.). Drugače gledano pa je to nekaj malega odločilno, ker se med dvema predmetoma ali dvema trenutoma strukturalistične aktivnosti ustvarja nekaj novega, to novo pa ni nič manj kot razumljivost: kopija je intelekt, dodan predmetu, in to dodajanje ima antropološko vrednost, to je človek sam, njegova zgodovina, položaj, svoboda, pa tudi odpor, ki ga priroda nudi duhu.

Očitno je torej, zakaj je treba govoriti o strukturalistični aktivnosti: ustvarjanje ali razmišljanje tu ni »impresija« o svetu, ampak izdelava sveta, podobnega prvemu, ne da bi ga posnemali, ampak da bi postal razumljiv. Zato je mogoče reči, da je strukturalizem v svojem bistvu aktivnost posnemanja in da, kar se tega tiče, če smo natančni, ni nobene tehnične razlike med intelektualnim strukturalizmom z ene in umetniški nasploh, književnosti pa še posebej, z druge strani: oba strukturalizma imata karakter mimesisa, zasnovega ne na analogiji bitja — ampak na analogiji funkcij (kar Levy-Strauss imenuje homologija). Ko Trubeckoj rekonstruira fonetski predmet v obliki sistema variacij, ko George Dumézil izvede mitologijo funkcij, ko Propp komponira narodno pripovedko s strukturiranjem vseh slovanskih pripovedk, ki jih je predhodno razstavil, ko Levy-Strauss odkriva homologsko funkcioniranje totemske imaginacije, G. G. Granger pa formalne zakone ekonomske misli, Garden pa značilne lastnosti predzgodovinske bronce, J. P. Richard razstavi Mallarmeevo poemo, da bi našel njene značilne vibracije, vsi počnejo isto kot Mondrian, Boulez ali Butot, ko sestavljajo predmet, ki ga bomo precizneje imenovali *kompozicija*, s pravilnim nizanjem določenih enot ali asociacij teh enot. Ne glede na to, ali je prvotni predmet aktivnosti preslikovanja podan kot sestavljen, ko se strukturalna analiza ukvarja z nekim jezikom, družbo ali končanim delom (ali je še raztresen), ko se strukturalno komponira (ne glede na to, ali je vzlet iz družbene resničnosti ali iz sveta domišljije, to ni pomembno): značaj posnemanega predmeta ni tisto, kar definira neko umetnost (kar je trdovratni predsodek realizma), pač pa tisto, kar človek dodaja, ko ga rekonstruira — tehnika je prava

vo bistvo vsake kreacije. Kar pomeni, da tisti, kjer so cilji strukturalistične aktivnosti nerazdvojljivo povezani z določeno tehniko, strukturalizem obstaja kot posebna metoda v odnosu do drugih metod analize ali stvarjanja: predmet se ponovno sestavlja, da bi postale vidne njegove funkcije, in če to povečmo na tak način — pot je tista, ki sestavlja dele; zato je treba govoriti prej o strukturalistični dejavnosti kot o strukturalističnem delu.

Strukturalistična aktivnost obsega dve značilni operaciji, razstavljanje in sestavljanje. Razstaviti prvotni predmet, tisti, ki je izpostavljen posnemanju, pomeni najti v njem mobilne dele, katerih različnost položajev proizvaja določen pomen; fragment sam po sebi nima smisla, je pa tak, da najmanjša sprememba njegovega položaja spreminja celoto; vzemimo Mondrianov kvadrat, Pousseurovo serijo, Butorjev verset iz Mobila, »miteme« Levy-Stausa, foneme fonologov, »temo« kakšnega literarnega kritika: vsem tem enotam (kakršnakoli že je njihova notranja struktura in njihov obseg, kar je od primera do primera različno) dajejo pomen le njihove meje — tiste, ki jih ločujejo od drugih prisotnih enot v delu (kar že spada v operacijo sestavljanja) kot tudi tiste, ki jih ločujejo od drugih možnih enot, s katerimi tvorijo razred (kar lingvisti imenujejo *paradigmo*); ta pojem paradigme je izredno pomemben za razumevanje strukturalistične vizije: paradigma je najožji možni fond enot, iz katerega s pomočjo citiranja kličejo tiste enote, ki se jim hoče dati smisel prisotnosti; paradigmatični predmet označuje to, da je proti drugim predmetom svojega razreda istočasno v odnosu podobnosti in razlike: dve enoti iz iste paradigme si morata biti podobni, da bi se bolje poudarila razlika; glasova s in z morata imeti nekaj skupnega (dentalnost) in nekaj, kar ju loči (sonornost); Mondrianov kvadrat si morajo biti hkrati podobni (po obliki) in se razlikovati (po barvi in velikosti); ameriški avtomobili v Butorjevem Mobilu morajo biti ves čas opazovani na isti način, pa se le razlikovati po znakih in barvi; epizode iz mita o Ojdisu v Levy-Straussovi analizi morajo biti hkrati identične in zdifferenciirane, da bi vsa ta dela ali analize bile jasne. Tako vodi operacija razstavljanja najprej do stanja raztresenosti predmet — kopije, toda med njegovimi strukturalnimi enotami ni nobenega nereda: preden bodo razporejene in vključene v celoto kompozicije, tvori vsaka z lastnim fondom možnih enot pravilen organizem, zgrajen po principu najmanjše razlike, ki je vrhovno načelo.

Ko je ugotovil posebne enote, mora strukturalist najti ali ugotoviti zakone njihovega spajanja; to je aktivnost sestavljanja, ki prihaja za aktivnostjo klika. Sintaksa ustvarjalnih ali analitičnih del je, kot vemo, nenavadno raznovrstna; toda vsako strukturalno delo vsebuje podrejenosti strogi pravilnosti, v kateri je neupravičeno napadani formalizem manj pomemben kot neka določenost razporeda; v drugi fazi se namreč bori proti slučajnosti; zato pravilnost v vračanju enote in skupine enot omogoča, da je delo strukturirano, se pravi obdarjeno s smislom; lingvisti ta pravila vsajanja imenujejo *forme* in koristno bi bilo, ko bi se držali stroge uporabe tega vse preveč zbanaliziranega izraza; forma je torej tisto, kar spoju enot ne dovoljuje, da je videti kot čista posledica slučajja. To nam pomaga razumeti, da so tako imenovana nefigurativna dela le dela v najvišjem pomenu besede, saj se človeška misel ne izraža v analogiji vzora in kopije, ampak v pravilnosti sestavljanja; razumemo pa tudi, zakaj se te umetniške zdi slučajne in nepotrebne ljudem, ki v njih ne zaznavajo nobene forme: Hruščov se nedvomno moti, ko pravi da v abstraktni sliki vidi le madeže, ki jih je naredil osel, udrihajoč z repom po platnu, vendar pa ve na svoj način, da je umetnost nekaj slučaju nasprotnega.

Tako sestavljena slika ne prikazuje sveta tako, kot ga je sprevajala, in v tem je posebnost strukturalizma. Predvsem izraža novo kategorijo predmeta, ki ni ne kategorija realnega ne kategorija racionalnega, pač pa kategorija *funkcionalnega* — pridružuje se tako celotnemu kompleksu znanstvenih raziskovanj o informaciji. Najvažnejše pa je, da jasno osvetljuje čisto človeško dejanje dajanja smisla stvarjem. Ali je to nekaj novega? V nekem smislu je, čeprav človeštvo, odkar svet je, ni nehala iskati pomena tega, kar mu je dano in kar samo ustvarja; nova je misel (ali »poetika«), ki ji je cilj ne toliko ugotoviti polni pomen predmeta, ki ga odkriva, pač pa spoznati, kako se ta smisel uresničuje, na kakšen način in za kakšno ceno. V končni analizi bi lahko dejali, da predmet strukturalizma ni človek-lastnik smisla, ampak človek-proizvajalec smisla, kar pomeni, da ta semantična raziskovanja ne merijo v vsebino smisla ampak k dejanju samemu, ki ta smisel, spreminljivo zgodovinsko vrednost, proizvaja. Novi človek strukturalističnih raziskav je homo significans.

Po Heglu se je antični Grk čutil prirodnosti prirode; nenehno je prisluskoval, raziskoval smisel izvirov, gora, gozdov, vetrov; čeprav ni razpoznaval, kaj mu ti predmeti posebej govorijo, je v celoti rastlinskega in kozmičnega čutil ogromno prisotnost smisla, ki mu je dal ime boga: Pan. Od takrat se je narava spremenila, postala je družbena; vse, kar daje človeku, je že človeško, tudi gozd in reka, po kateri pluje. Toda pred to družbeno prirodo, ki se ji pravi kultura, se strukturalni človek vede kakor antični Grk: preži na prirodnost kulture in nenehno odkriva v njej ne stalni, končni, »pravi« smisel, pač pa ogromno delo človeštva pri graditvi tega smisla, to, po čem je človeštvo človeško. Prav zato, ker mu je ustvarjanje smisla pomembnejše od smisla same

ga, ker je funkcija sirs od dela, se strukturalizem tudi sam konstituira kot aktivnost in identifikira ustvarjanje dela z delom samim: serijalna kompozicija in antropološka analiza sta predmeta, ker sta narejena; njihov sedanjí obstoj je njihov preteklo dejanje; sta, ker sta bili ustvarjeni; umetnik in analitik ne odkrivata dokončan pomen, ponovno ga ustvarjata; njihova funkcija je, da se vrnemo k Heglu, *mantika*: kot antični preroki kažeta mesto smisla, ga pa ne imenujeta. Ker je posebno književnost neke vrste mantika, je hkrati razumljiva in skrivnostna, zgovorna in zamolčljiva, povezana s svetom preko smisla, ki ga skupaj gradita, pa rešena njegovih slučajnih resnic; odgovor človeku in vprašanje naravi, odgovor, ki sprahuje in vprašanje, ki odgovarja.

Kako naj potem strukturalni človek sprejme očetek irealnosti, ki ga kdaj pa kdaj sliši. Mar forme ne eksistirajo v svetu, mar niso odgovorne? Ali je res le marksizem tisto, kar je revolucionarno pri Brechtu? Ali pa je to odločitev povezati z marksizmom na odru položaj reflektorja in ponošenost kostuma? Strukturalizem ne jemlje svetu zgodovine, hoče pa povezati z zgodovino ne le vsebine (to je neštokrat storjeno), ampak tudi forme, ne le materialno, ampak tudi smiselno, ne le ideološko, ampak tudi estetsko. In prav zato, ker je misel o smiselnosti zgodovine obenem sodelovanje v tej smiselnosti, strukturalnemu človeku nedvomno ni do trajanja — ve, da je strukturalizem le oblika sveta, ki se bo spremenila hkrati s svetom; in kakor se zaveda, da je njegova vrednost (ne njegova resnica v tem, da zna na nov način govoriti stari jezik sveta, tako mu je jasno, da je le treba, da se pojavi novi jezik zgodovini, ki bo zmogel isto, pa bo njegova naloga opravljena.

Beograjska revija DELO je posvetila 8.—9. številko novim kritikam. Poleg prevečenega (je povsrednost prevajanja se opravičuje) velja opozoriti še na naslednje tekste: J. Starobinski Nova pota kritičnih raziskovanj, M. Benze — Teorija znakov kot osnova nove estetike, F. de Saussure — Pogled na zgodovino lingvistike, Leo Spitzer — Lingvistika in literarna zgodovina, P. Macherey — Literarna analiza, grobnica struktur, L. Goldmann — Genetovo gledališče in njegove sociološke študije.

N. Č.

JEAN JACQUES RABEARIVÉLO

J. J. Rabearivelo, rojen 1901 na Madagaskarju, umrl 1937 (samomor), je prvi in hkrati največji malgaški pesnik, ob Senghorju in Césaireu pa tudi eden največjih črnih pesnikov 20. stoletja njegova poezija ni domovinska, prežeta s preroškimi revolucionarnimi vizijami o svobodi črne Afrike, ampak se mimo tega afriškega problema vključuje v sodobna iskanja pesniške govornice. Pesmi so izbrane iz zbirke »Skoraj sanje«.

PESEM

Besede za pesem, praviš, besede za pesem, o jezik mojih umrlih, besede za pesem, da z njimi zaznamuješ misli, ki jih je duh že nekoč davno spočel in ki se naposled rodijo in rasejo v nerodnih plenih za dojenčke — trde neprožne besede človeka, ki ni pismen, besede, ki še ne morejo plesati s slovarjem, ker jim manjka gibčnost urejenih stavkov, ki pa že pojejo na ustnicah — kot roj sinjih kačjih pastirjev, ki na rečnem bregu pozdravlja večer.

Besede za pesem, praviš, besede za pesem, besede za pesem, da z njimi zaznamuješ slabotni odmev pesmi globoko v tebi, ki postaja zmero mibolj močan in zmerom bolj odmeva

in že poskuša očarati tišino knjige, puste ravnine spomina, zapuščena nabrežja ustnic in tesnobo src.

TVOJE DELO

»Samo pesmi si poslušal in tudi sam si le pel, nisi slišal govornice ljudi in tudi sam nisi govoril.

Katere knjige si prebral, razen tistih, ki so polne ženskih glasov in neresničnih stvari?

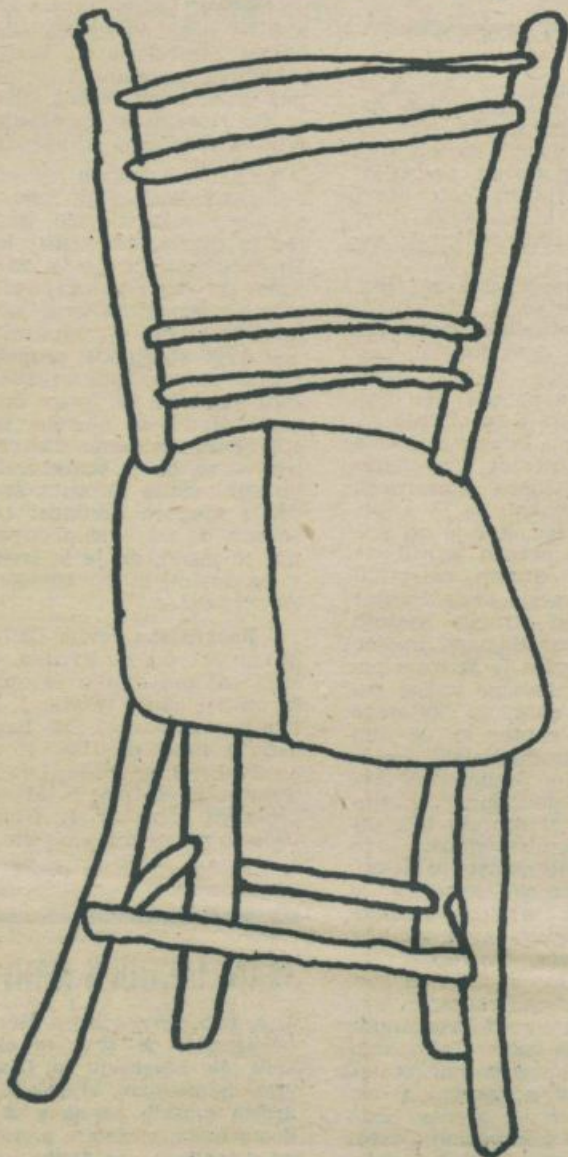
Pel si, a nisi govoril, nisi izprašal bistva stvarjem in zato jih ne poznaš, pravijo govornici in pisarji in se smejejo, ko vidijo, kako občuduješ vsakodnevni čudež morja in sinjine.

A ti še zmerom poješ in se začudiš, ko pomisliš na barko, ki na nemirni vodi išče čisto svojo pot in krmari proti neznanim zalivom. In ostrmiš, ko vidiš ptico, ki ne zabliči v nebesni puščavi in najde v vetru pot k rodному gozdu.

In v knjigah, ki jih pišeš, bo vršelo polno neresničnih stvari — neresničnih, ker so preveč resnične: kakor sanje.

Prevedel Aleš Berger

OBSEDEN SEM

MATJAŽ HANŽEK

Prvi večer

Pričinja se na začetku prvega odstavka. Vsaka vrsta naj bi bila dolga sedemdesetšestčrtna zgodba je kratka in preprosta, vsebina ni globoka in je bila že nešteto krat zapisana

STOL je prvič videl MIZO. Postavil se je k njej in jo pozdravil: dober dan čemu služite? V čem je vaš pomen? Kako vam je sploh ime? MIZA: MIZA! moja pot je dolga, sicer pa lahko sami izračuneta — PET IN PET JE DESET. počakajte da pogledam na LISTEK, vi ste miza in služite kot MIZA

stojite na štirih nogah in čakate da vas kdo uporabi, da na vas poje kosilo ali napiše domačo nalogo i.dr. motto: Nedoumljive so stvari v svoji prekanjenosti

Nepremične v strmenju
ROKA je pisala PISMO. na MIZI je imela komolce in pisala:
draga NOGA

itd
danes sem kupila novo MIZO.

MIZA

Služi nam, da na njej jemo, pišemo PISMA in DOMAČE NALOGE. Dela jih mizar s svojim ORODJEJEM. Kupimo jih pa lahko v
namo pred pošto v ljubljani

model pisma (pisma)
model pisma je pismo
model hlače je pa domača naloga

HAPPY JACK

Happy Jack je nekega dne pozabil da je Happy Jack. Otroci so mu še naprej pravili da je njegov osel pijan. On pa je pozabil da je Happy Jack in se je jezil. Potem mu je na nogo padel kamen in je obležal na otoku moč na peščeni obali. Otroci so mu postrigli njegove dolge lase oslu pa na rep privezali konzervne skatle. Po treh dneh in treh nočeh se je zbudil. Lasje so mu ponovno zrastle in otroci so bili užaljeni Stoli je imel za ležanje pesmi pa za gledanje, IMELI SO GA ZA NIČ.

vmes je nekaj časa

Happy Jacka že davno ni bilo. Njegove pesmi so ljudje z veseljem gledali in stole uporabljali za ležanje. Na spomeniku je pisalo: tukaj počiva Happy Jack naš največji pesnik. IMELI SO GA ZA VSE.

vmes ni nič časa

Unhappy Jack je pozabil da je Unhappy Jack. Otroci so mu očitali da je njegov osel pijan in je bil res. Tr-

dil je da je stol za sedenje, pesmi pa za branje kar pa tisti čas ni bilo res. In se je Unhappy Jack ostrigel. Vsakdo ne more imeti vedno prav. IMELI SO GA ZA NIČ.

vmes je nekaj časa

Unhappy Jacka že davno ni bilo. Njegove pesmi so ljudje z veseljem brali sedeč na stoli. Na spomeniku je pisalo: tukaj počiva Unhappy Jack naš največji pesnik. IMELI SO GA ZA VSE.

epilog

v čitanki za prvi razred je pisalo da sta živela nekaj časa narazen. takole:

—čas—happy jack—čas—unhappy jack—čas

IMELI SO JU ZA VSE

Happy Jack je bil nesrečen ker ga ljudje niso razumeli. Unhappy Jack je bil srečen ker ga ljudje niso razumeli.

morala

stol se uporablja za sedenje ali za ležanje kakršen čas je pač. pesmi pa za gledanje ali branje ustrezno po ustreznem času.

ALEŠ KRMAUNER ZVEZA ARTIKEL - IME

1. artikel je širjen v svetu
 - 1.1 artikel je znotraj-svet-no bivajoče
 - 1.11 JAZ sveti, artikel je o-svet-ljen
 - 1.12 duh JAZa konstituira svet
 - 1.121 posamezno bivajoče biva v duhu JAZa (je bivano)
- 1.2 JAZ se širi v svet, artikel je širjen v svetu
2. artikel je bivajoče v sebi
 - 2.1 artikel je posamezno bivajoče, od človeka privedeno v svet-ost, npr. umetniško delo
 - 2.2 s poljubnostjo artikla se približamo biti, ki JE posamezno bivajoče
 - 2.3 poljubnost artikla preprečuje »onaniranje« (ima pomen)
 - 2.4 V »onaniranju« je reč bivajoče-po-meni
 - 2.5 poljuben artikel je brez po-mena, zato je v sebi
3. JAZ širi sebe v artikel
 - 3.1 svet je svet-loba JAZa
 - 3.2 ker je artikel znotraj-svet-no bivajoče, je napolnjen s svet-lobo JAZa
4. JAZ »onanira« artiklu je usojeno
 - 4.1 artikel se daje v svet-lobi JAZa
 - 4.2 z JAZom je artiklu usojen način vsakokratne raz-svet-ljave
 - 4.21 ko JAZ »onanira«, je artiklu usojeno, da se daje iz pozabe vloge
5. sodba v artiklu je njegova usoda
 - 5.1 usoda artikla je način vsakokratne raz-svet-ljave
 - 5.2 sodba o načinu vsakokratne raz-svet-ljave se ne določa iz človeka, marveč JE v artiklu, ki je bit, tj. sodba je določena
 - 5.21 človek ni vladar bivajočega, marveč TU biti same
6. JAZ je izvir usode artikla
 - 6.1 usoda artikla je iz biti sporočena raz-svet-ljava tu-biti
 - 6.2 JAZ je svet-loba biti, tj. TU biti same, ne pa »človekova zavesta«
 - 6.21 bit določa usodo artikla skozi svet-lobo tu-biti, ki je JAZ
 - 6.22 JAZ je izvir vsakokratnega načina raz-svet-ljave artikla
7. sodba v artiklu je v njegovem izvoru, ne v imenovanju
 - 7.1 izvir artikla je njegova serijalnost
 - 7.11 izvir serijalnosti je bit
 - 7.2 imenovanje potrjuje artikel v njegovi svet-osti
 - 7.21 v imeovanju se izreka usoda artikla
 - 7.22 »Kar se da pokazati, se ne da izreči.« (Wittgenstein)
 - 7.221 rekanje potrjuje pris(o)tnost artikla, ni pa njen izvir
 - 7.3 sodba o načinu vsakokratne raz-svet-ljave artikla leži v biti
8. vloga artikla je izvir artikla v njegovi serijalnosti
 - 8.1 artikel JE, tj. stoji v biti
 - 8.2 serijalnost artikla je poljubnost njegovega JE
 - 8.3 vloga v biti omogoča serijalnost artiklo-vega JE
9. bog je v objektovi usodi
 - 9.1 objektova usoda je iz biti usojena raz-svet-ljava
 - 9.2 bit JE ta raz-svet-ljava, ki nas usmerja raz sebe med bivajoče
 - 9.21 bit je naš odnos do biti, tj. vsakokratna objektova usoda
10. bistvo podeljuje nesmisel artiklu
 - 10.1 pris(o)tnost posameznega artikla kaže njegovo vlogo
 - 10.2 vloga preprečuje »onaniranje«
 - 10.3 »onaniranje« zahteva smisel
 - 10.4 bistvo ne dopušča smisla, kar kaže pris(o)tnost
 - 10.41 v pris(o)tnosti je artikel poljuben in nesmiseln
11. bistvo je v nesmislu artikla
 - 11.1 raz-svet-ljava kaže pris(o)tnost
 - 11.11 raz-svet-ljava je izvir vloge
 - 11.12 poljuben artikel že stoji v biti, tj. vloga je nujno poljubna
 - 11.13 poljubnost vloge ne dopušča smisla
 - 11.14 bistvo je pris(o)tnost poljubnega artikla
 - 11.2 zrenje JAZa v nesmiseln artikel je ekstaza
 - 11.21 ekstaza je priznanje, da je smisel omogočen po nesmislu
 - 11.3 privajanje ekstaze k besedi je poezija
12. duh zastira objektivno usodo in razsvetljuje njegovo ime
 - 12.1 bit je v objektivni usodi
 - 12.2 v svet-lobi se prepuščamo bivajočemu in pozabljamo bit
 - 12.21 bit se daje v odmiku od bivajočega
 - 12.211 kadar se bivajoče daje v drsečem izmikanju, je bit to izmikanje samo
 - 12.3 ime potrjuje svet-ost artikla
 - 12.31 duh raz-svetljuje ime artikla
 - 12.311 v raz-svet-ljavi se JAZ prepusti potrjevanju posameznih artiklov
 - 12.312 v raz-svet-ljavi gre svet na-raz-en k posameznemu artiklu

Slavoj Žižek

JAZ BRUTUS

BOŽIDAR LAKOTA

To je moja zgodba. Resnična je, kakor sem jaz resničen. Sam jo živim v svoji socialistični domovini. Pripovedujem jo zato, da bi z njo osvetlil smiselnost mojega koncepta, obenem pa nakazal pot do odpiranja problemov, ki bi »prerasla« obrtniško filozofsko-politično razmišljanje ali čisto brezbarvno in brezosebno novinarsko poročanje. Politični obrtniki izhajajo iz splošne situacije, kar pa nas je navadnih ljudi, pa moremo izhajati samo iz tega, kar sami doživljamo, torej iz naše konkretne situacije.

Pred tremi tedni sem prišel domov. Vrata so bila zaklenjena. Poiskal sem ključ pod pragom in odprl. Notri je bilo vse po starem. Nekaj dni ni nihče pometal. Macesonov pod ni bil poriban že več tednov in po sledovih na njem si lahko sklepal, da je tod hodil nekdo, ki je prej hodil po hlevu. Tako je bilo v tistem prostoru, ki ga uporabljamo za »jedilnico« in kjer spita oče in mati, kakor tudi v veži in kuhinji. Samo prostoru, kjer spiva z bratom, je bilo nekoliko prizanešeno. Po stropih so se delale pajčevine in povsod je bilo kaj nastavljenega. Od cunj, posode do orodja. Na mizi je bila s papirjem pokrita velika skleda solate in kos kruha, poleg pa listek na katerem je pisalo:

»Andrej. Prosim pridi hitro na Bor. Bomo obdali otavo, sem sama. Kosilo je na šporgetu. Mama.« Andrej je moj brat. Mama ga pokliče ob petih, da vstane in odide na delo v železarno. Mama vstane prej, da mu skuha zajtrk, belo kavo s kruhom. Ko se Andrej ob treh vrne iz železarne, ga čaka listek z navodili, solata, krompir in na pol hladna juha iz prekuhanega suhega svinjskega mesa. Ob nedeljah, za Božič in Veliko noč, kadar najamemo dninarje, ob konicah, da nam pomagajo pri delu, je kosilo seveda nekoliko boljše. Tako je vedno. Tako je bilo že takrat, ko sem še hodil v gimnazijo, ko je oče še delal, čeprav s težavo. Tudi poprej, ko je bila sestra še doma, ni bilo nič drugače. Vedno ista pesem: delo, delo, delo, kot boj za obstanek. In vedno bolj žalostna.

Zakaj? Oče ni nikoli zapravljal, nikoli ni pil, niti po gostilnah ni hodil. Nikoli ni gojufal, nikomur ni nič žalega storil, nikdar ni žalil. Samo delal je, najbolje, kar je mogel in dokler je mogel. Bolezen se je začela pred petnajstimi leti z revmatizmom, končala se je z berglami lanske pomladi.

»Prevzemil,« pravi oče. »Saj vidiš, da jaz ne morem več. Na Andreja se ne zanesem. Preveč hodi po gostilnah s tistimi, ki nimajo nobenega dela.«

»Tole beračijo,« se mu smejim. »Saj vendar vidiš, kam si prišel, ko si jo prevzel. Samo delo in bolezen prideluješ, in te večne prepire in glavobole, ko drugi sekajo drva v tvojem gozdu, kradejo krompir in drugo po tvojih njivah, ko se valja po žitu, obirajo tvoje jablane, pasejo na tvojem travniku ali pa vozijo s kamioni preko njega, najprej ilegalno, potem pa očitno, in pravijo, da je tam že od nekdaj cesta. Nalašč ti podirajo plotove. Na nepokošenem travniku igrajo nogomet. Zakaj misliš, da nisem imel v naši vasi nobenih pravih kolegov, zakaj sem imel v sosednji boljše? Z lastnino so same težave.«

»Zemlja je vedno nekaj vredna,« prepričuje on, čeprav zavida stricu Proncu, ki vsak dan sedi pred svojo hišo, vleče pipo in razmišlja bog ve o čem, čeprav je prej zavidal ranjkemu stricu Janezu, ki je vlek el svojo penzijo, hodil po gostilnah, filozofiral in se vtikal v ženske na vsakem vogalu, delal pa le takrat, kadar se mu je zljubilo.

»Seveda,« se smejim. »Zato se pa tudi spleča prav ponižno, skorajda na kolenih, prositi ljudi, naj bodo za božjo voljo vendar toliko dobrega srca, da ti bodo prišli pomagat, ker je prišel čas za to, da se to delo opravi čimprej, sicer bi se delala škoda. Ali si šel kdaj za teden dni na morje? Se v bolnišnico samo takrat, ko je bila res že skrajna sila. Sam veš, da si si to celo spomlad težko privoščil, ker je bilo potem vse narobe. In kdaj smo postavili novo streho na hlev in na hišo, nove pode v bažiti, novo peč? Ko sva z Andrejem toliko odrasla, da sva lahko prišla za delo. Vsak dan, ko sem prišel iz šole cele počitnice ali pa je bil ogenj v strehi. Nikoli mi nisi upal dati denarja, da bi šel na morje, čeprav sem ti ga s svojim delom precej prihranil. Nač menoj si se drl, nad pastirji se nikoli nisi upal dreti. Se za maturitetni izlet, ko te je prišel razrednik pregovarjat, je bil hrup. Kajne, koliko bi lahko naredil tistih deset dni? Vsako nedeljo smo se kregali, če sem šel s kolegi igrat nogomet. Raje naj bi se učil, ker šport je samo za tiste, ki nimajo no-

benega dela. Delati se pa na žalost v nedeljo ne sme, ker je Gospod tako zapovedal. Ta ljuba zemlja je bila toliko vredna, da še knjig nisem utegnil brati, še tistih za obvezno čtivo ne.«

»Kdo pa mi bo pomagal sedaj, ko gre Andrej k vojakom?« pravi in ne odgovarja na vprašanja.

»Prodaj,« pravim. »Meni je vsega tega že dovolj. Doma me postrani gledate, ker premalo delam, v šoli tudi, ker premalo znam. Sam se sekiram, ker že vse skozi delam kompromise. Vsega skupaj sem že sit.«

»Proda se samo enkrat,« pravi on. »Kaj pa potlej? Mar naj crknem? Misliš sem, da mi bosta vidva na stara leta pomagala.«

»Kakor, da ne pomagava?« se jezim. »Ampak samo za sužnja naju pa tudi ne morete imeti.«

Sicer pa se izogibljem takih pogovorov, pa tudi drugačnih. Kar smo si imeli povedati, smo si povedali že tedaj, ko sem kot bruc odhajal v Ljubljano.

»Mi te ne moremo vzdrževati v Ljubljani. Saj vidiš, da še zase nimamo kaj prida. Kar domov pridi, če boš lačen.« Drugega tudi nisem pričakoval.

Kadar se z očetom tako odkrito pomeniva, me

mama vedno ošteje. »Kaj se ti nič ne smili, saj je vendar TVOJ oče? Zakaj mu tako surovo odgovarjaš? Ze tako toliko trpi. Včasih pade v gnoj v hlevu, včasih kje na cesti in se ne more sam pobrati. Še ljudem se smili, tebi pa se ne.«

»Mar ni vse to res?« jo vprašujem. »Ali ni tudi to res, da se ti oblačiš v stare predelane obleke moje drage sestrice, ki so njej že odslužile. Tudi to je res, da dela ona samo osem ur, pa še teh osem ur skoraj nič ne dela, ti pa delaš petnajst ur. Ona dobi povrh še dopust, na morje gre, ti pa niti ob nedeljah, ob Božiču in za Veliko noč nisi prosta. Še za romanje k Mariji Pomagaj na Brezje si komaj utrgaš čas. Do kdaj bo tako? Kdaj boš omagala? Mar nisi nikoli utrujena? Sestrica se vozi z avtom, ti pa še ob volu težko hodiš. Kar spomni se na soseda, kako žalostno je »crkaval«.

Potlej včasih joče, kajti resnica je bridka. Ve, da samo smrt prinaša mir. Zato ji tudi Kristus in maša, ki simbolizira njegovo trpljenje, daritev samega sebe, za NİC na tem svetu, za VSE na onem, ki ga ni, nekaj pomenita, nekaj velikega. Saj vendar mora verjeti v »Boga«, če mora verjeti v smiselnost takega življenja, če ga hoče živeti. Zakaj naj bi sicer ob nedeljah vstajala celo prej kot ob delavnikih, da bi do maše končala s svojimi hlevskimi opravili? Potlej gre v cerkev, kjer pravzaprav sama pred seboj pade na kolena in se moli, sebe prosi za usmiljenje, sama sebe se usmili in si odpusti. Zato, ker je zmogla že toliko, se napolni z novo vero vase in z novimi močmi živi nov dan po starem. Vse po starem. Kam to vodi? To delo, beračenje, sitnosti, žrtve, zatekanje v ilozorni svet cerkve, počasno, mučno, utrudljivo umiranje med TUJCI. Tja, kamor vodi vro, prevelika količina uspalnih praškov ali kaj podobnega: nikamor. Z vsem tem je bil vedno najtesneje povezan pojem kmetija. Od Kersnika, Tavčarja, Kautskega, Prežihia itd., lahko dosti vemo o tej nevladivi strani življenja na kmetih, pa vendar še ni bila izrečena zadnja beseda. Nič se še ni bistveno spremenilo. Vsaka »ljubezen«, vsak prisrčen človeški donos se razbije v utrudljivi stvarnosti privatiziranega sveta, kajti pot naprej ni le ena edina. Kdo ne bi izbral najlažje, ki mu je na razpolago? Kdo se ne bi vsaj vprašal: »Zakaj naj izberem težje?«

Taka je naša stvarnost. Postavlja nas v dilemo, kateri poti naj sledimo. Tej, ki nam pravi, da svojega srca ne bomo mogli nikoli prevarati, ki zahteva, naj zadenemo svoj križ na svoje rame in ga nosimo do kraja, kjer bomo sami sebe povišali v svoji lastni smrti. Ali pa naj »iščemo luknje«, naj »poskušamo prelistati družbene odnose«, naj v imenu nekega daljnega ali bližnjega cilja, včasih celo namišljenega, PRIKRIVAMO to, kar nas upravičeno žre? Naj bomo plehki in prazni zaradi neke druge plehkosti?

Nihče ne more zanikati, da je v tem našem ljubem privatiziranem svetu, v katerem smo drug drugemu tuji, edina prava, resnična VEZ med nami DENAR. Vse druge medčloveške vezi, vključno človeka samega, se merijo po denarju in zaradi denarja. Mislimi smo, da bo v socializmu drugače, pa nimamo dovolj denarja, da... Imeti denar ali razpolagati z njim, pomeni imeti PRIVILEGIJ, imeti MOC. In konec koncev, šibak ni nikoli vladal močnemu. Kolikor gledamo z razumom na ta svet, toliko gledamo ta svet skozi denar. Denar je vrednota, s katero merimo svet, NAJVIŠJE BIVAJOČE, ki vstopa na izpraznjeno mesto ranjkega boga. Kakor smo nekoč spoštovali zapovedi, ki nam jih je dal »boga«, tako sedaj spoštujemo zapovedi, ki nam jih narekuje KAPITAL. Kakor smo se nekoč klali med seboj v božjem imenu, tako se sedaj koljemo v imenu kapitala. Zapovedi tega sveta so vedno zapovedi, ki nam jih daje najvišje bivačje, vrednote so VREDNOTE samo po njegovi MILOSTI.

MOGOČE PA TO NI ČISTO RES? MOGOČE JE VIETNAM LAŽ? MOGOČE BREZPOSELNOSTI SPLOH NI? MOGOČE JE VSAKO DELO ENAKO PRIJETNO? ZAKAJ NAJ BI BILO TO NEMOGOČE? IN KAJ JE POTEM Z VREDNOTAMI, V IMENU KATERIH SE LJUDJE ZDRUŽUJEJO, ORGANIZIRAJO, PREPIRAJO, POBIJAJO?

To je vprašanje, ki se postavlja v konceptu enajste strani. Na enajsti strani smo prekleto resni. Z vso resnostjo »provinciramo« sleherne programe, statute, predpise, norme, vse, ker ničesar ne razumemo in prav zato hočemo zvedeti, kaj komu za kaj služi. Razbijamo po stenah lupine, v katero smo zaprti, vprašujemo, kaj stoji za njimi. Kdor ve, naj odgovarja ali pa mirno požre, mi »provociramo«.

Na dvanaajsti se vsemu skupaj smejimo. Tak je moj koncept.

Vi, ki ste organizirani, povejte mi vendar, v imenu kakšnih vrednot, vi ki niste, povejte, zakaj. ZAKAJ? ZA KAJ? Pošiljajte dopise za enajsto in dvanaajsto stran.

Tak je moj koncept. Zakaj? Ker hočem VEDETI. Zakaj? Da bi vedel izbrati najboljše pot. Zakaj? Ker sem »zakajček«. Zakaj? Ker...

Tak je moj koncept. Moja zgodba je nekaj drugega. Moja zgodba se konča s tem, da zakoljem Cezarja, čeprav ga ljubim.

Božidar Lakota

RAZPIS

UNIVERZITETNI KOMITE ZKS razpisuje UDELEZBO na akcijski zasnovi III

KONCEPT

— AKCIJSKA ZASNOVA predstavlja v sklopu reorganizacije Zveze komunistov na univerzi demokratično in strokovno možnost ustvarjanja izhodišč idejne dinamike na univerzi.

— Akcijska zasnova izhaja iz dveh elementov: miselnega in akcijskega. Sinteza obeh elementov omogoča tako združevanje osnovnih izhodišč kot problemsko - dialogni značaj ZASNOVE.

— Na določen način gre tedaj predvsem za proces povezovanja MISLI in njene identifikacije z AKCIJO, medtem ko problemsko dialogni značaj odpira VPRASLJIVOST in ALTERNATIVNO DIFERENCIRAN pristop.

— Akcijska zasnova vključuje angažirano mislečo in predvsem potencialno dejavno komuniste in družbeno angažirane subjekte. Taka zamisel tudi najbolj ustreza cilju ZASNOVE, da pripravi komuniste in somišljenike za idejno borbo in organizira najrazličnejše napredne oblike družbenega delovanja.

— Zaključki Akcijske zasnove naj bi prodirali v življenje in bit univerze preko aktivnosti, katerih nosilci bodo najpogostejše prav sodelavci Zasnove — predvsem pa preko svoje delovne in miselne moči, ki bo ustrezno odsevala POTREBO in ZAVEST v dejanskosti situacije na univerzi.

TEME

Aktualnost in zastavitev letošnje Akcijske zasnove v sledečem:

I. Nekatera idejna vprašanja (s poudarkom na univerzi):

1. samoupravljanje na univerzi
2. Zveza študentov
3. vloga teorije za človeško kreiranje bodočnosti
4. odnos do zunanjih idejnih gibanj
5. ZK — religija in cerkev
6. družbene vede na univerzi
7. vulgarni ekonomski determinizem

II. Zaposlovanje

1. kadrovska struktura in planiranje
2. načrtovanje profila kadrov in reforma univerze
3. spremljajoči pojavi politike zaposlovanja (socialne strukture, regionalne strukture, stipendiranje in kreditiranje)
4. zaposlovanje kot strukturni element socialistične ekonomije
5. problem načrtovanja kadrov na univerzi

III. Teorija, praksa in organizacija ZK na univerzi

1. teoretična kultura in ideologija
2. politični proces in demokratični centralizem
3. (re)organizacija ZK na univerzi
4. funkcija in obseg administrativnih dejavnosti v delu ZK
5. vprašanje morale v ZK

ORGANIZACIJA

Informacije v zvezi z metodo dela seminarja in vsebinsko zasnovo dobite na Univerzitetnem komiteju ZKS, Trg revolucije 1/II.

Akcijska zasnova bo trajala od 7. do 9. novembra 1967 v Grobljah. Stroške seminarja prevzema univerzitetni komitej ZKS. Prijave za udeležbo na Akcijski zasnovi III. pošljite najkasneje do 31. oktobra 1967.

Univerzitetni komitej ZKS

ONOSTRANSKI POGOVOR S CANKARJEM

(Ob 100-letnici Slovenskega gledališča)
Nastopata: Ivan Cankar in Novinar Obrat

- N. Obrat: Praznujemo stoletnico Slovenskega gledališča. Ali mislite, da se je naš narod gledališko preobrazil v zadnjih sto letih?
- I. C.: Da, — sedaj ima že skoraj vsak Slovenec potujoče gledališče v svojem avtomobilu!
- N. Obrat: Je še zmeraj upravljen strah, da bi preživeli klerikalci vstali od mrtvih pri današnjem stilu hlapcev? Kaj bi v tem primeru storila gledališča?
- I. C.: Zakoni bi se začeli leviti kot kače. Gledališki teksti pa bi zapeli hvalnico tistim krojačem, ki jim za predstavo suknje krojijo.
- N. Obrat: Obstaja strah za zamejske Slovence — npr. za tržaško gledališče?
- I. C.: Narod si piše sodbo z devizami šel po II. svetovni vojni, za temi nedeljskimi ubežniki jokajo samo naši trgovci. Jezik najraje poganja v domači zemlji. Mnogi so si ga — odgriznili.
- N. Obrat: Se vam zdi mogoč VELIKI dramski tekst v današnjih razmerah? In kdo naj ga napiše?
- I. C.: Ljudski jeziki ga pišejo po trgih, kavarnah, ulicah, v življenju. Tisti pa, ki bi jih za jezik povlekel, bo moral paziti, da mu roke ne zgorijo. Veliki tekst bi bil danes tisti, ki bi se izognil hlapčevstvu in pohujšanju, ozkosti in strahopetnosti. To bi bila drama, ki bi jo avtor branil z izstrelki zemlja—zrak!
- N. Obrat: Kaj pravite k smešnemu položaju slovenskega gledališkega delavca v trgovini NAMA?
- I. C.: Jaz sem raje zavil v gostilno.
- N. Obrat: Mislite, da je v naši družbi še aktualen problem Tujcev — umetnikov?
- I. C.: Domovina gradi v tujini proslavljenim umetnikom spomenike, nahrani jih pa poredko.
- N. Obrat: Kako bi vzgojili gledališko poslušalstvo, da bi zavijalo v gledališča?
- I. C.: Oglejte si dresuro levov v cirkusu Orfei! — Ni vsak lev za dresuro.
- N. Obrat: V evropski drami nimamo novega Cankarja. Ali mislite, da bi se lahko osnovala Hlapčevska država?
- I. C.: Kako: pojavila!? — Gre za to, da odmre.
- N. Obrat: Po čem se vam najbolj toži na onem svetu?
- I. C.: Sem v peklu. Cudim se, kako to, da niso z menoj tudi vsi junaki mojih dram.
- N. Obrat: Mislite — ves slovenski narod?
- I. C.: Ne — mislim samo na tiste, ki si umažejo frak ob žuljih sosedov.
- N. Obrat: Kako bi vi vodili ljubljanske gledališke hiše?
- I. C.: Prezidal bi jih vse skupaj v Cankarjev hram. Kamrice majhnih gledališč bi služile avtorjem — piscem. Oder bi bil pogrezljiv, če bi bilo potrebno pogrezanje pred prazno dvorano — od sramote. Denar za to hišo bi dobil z gostovanji. Celi hram bi bil PREVOZLJIV. Tako bi prišla lakot in kultura k ljudstvu.
- N. Obrat: In kdo bi pisal tekste za drame?
- I. C.: Nobenih tekstov bi ne bilo! Narod bi igral svoje vsakdanje življenjske tragedije — ki jih doma zaradi varnosti ne more. Plačevali bi gledališčnikom najemnino. Igralci pa bi gledali in se z avtorji vred učili slovenstva. Ko bi odigrali — bi šli drugam.
- N. Obrat: Todaaa... to pomeni... odreči se centralnemu udobju za več kot dve uri, kolikor danes traja gostovanje. Pomeni, da se mora umetnik odreči — Ljubljani?
- I. C.: Dovolite: tu se začnejo sodobna slovenska drama.

»CIK«

GRAD GORI GROF BEŽI

(današnja pravljica)

Motto: »Sto let vladavine poštenih mož, pa bi bili kos zločinom tudi brez smrtnih kazni« (Kitajska modrost)

V Rožni dolini spi (kriči) zapuščeno kraljestvo. Dolga leta je ljudstvo s ponosom gledalo na razumnike, ki so prihajali iz vrst dotiranih tlačanov (beri — študentov). Mirno je vladal kralj — graščak s svojimi valoti. Domovina ga je postavila, tlačani so ga izvolili. Kašče so bile polne zrnja, šhrambe konzerv. Mnogo je bilo domovini do tega, da bi iz vrst dotiranih tlačanov izšli šolani strokovnjaki. GRASČINSKI SVET (v katerem ni bilo grajskih bikov), je neko noč opazil, da so valpti in graščak od

51.050.000 SD dotacije poklonili za povišanje osebnih dohodkov 28.998.000 SD. — V listu »Desetina« so se pojavili ponižni članki. Grajski angeli pa — NIC! — Zelje in krompir, kot osnovna hrana tlačanov, je kraljevala še kar naprej s krono nedotakljivosti. In spet so se tiskale po različnih papirusih drzne tlačanske parole: integracija, — družbena, ekonomska, močnoroka, rotacijska. Naslednje leto se graščak in valpti mimo tisočernih glav (intelektualnih) sprejeli 102.755.000 SD dotacije. Od tega so si zasenčili 50,2% (inšpektorjev cesarski rez). Tlačani so pogodrnjali, pokritizirali, malce shujšali — in se mirno naprej plačevali svoj davek slabokrvnosti — ne da bi linčali pijavke. Nihče ni dvignil glave, ker tistemu, ki kaže s prstom, prst odsekajo. Matija Gubec je — Pogubec... Poklicali so na pomoč inšpektorja. Izglasovali nezaupnico, namesto da bi izvedli revolucijo med zeljnatimi glavami.

Naslednje leto je dala krušna mati 127.834.000 SD dotacije (1966). Leto poprej sta minili že dve leti od neopazne samopostrežbe. Kralj konzerv in pijač, grajski oskrbnik, je rokovanjal pri raznih večmilionjskih nabavah brez nabavnih in prevzemnih komisij. Kupoval je od privatnikov nojeva jajca in jih prikazoval kot kurja. Vsak perutinar pa vé, da zaleže nojevo jajce za 24 kurjih! Kakšna genialnost...

Tako se mu je izvalil elegantni Ford-Taunus. Tudi graščak si je nabavil nekaj elegantnega. — Ko pa so tlačani kot gmota leno dvignili glas, je grajski oskrbnik odstopil (»Smrkavci, smrkavci, kar imejte vašo kuhinjo«) ... Zadeva »GRAD GORI« — je prišla pred paragrafe. Paragrafi so dvignili roke. Roke je dvignil tudi graščak in — odstopil. Rod tlačanski si je oddahnil. Iz sodov je oteklo njihovo vino in kri v bencinske rezervoarje. ... Pravljica prehaja v resničnost: Kdo bo naslednji graščak? (Pri tem milijoni, ki so izhlapeli v neznano, iščejo svojo podobo in sploh niso več aktualni za pravljico!!!)

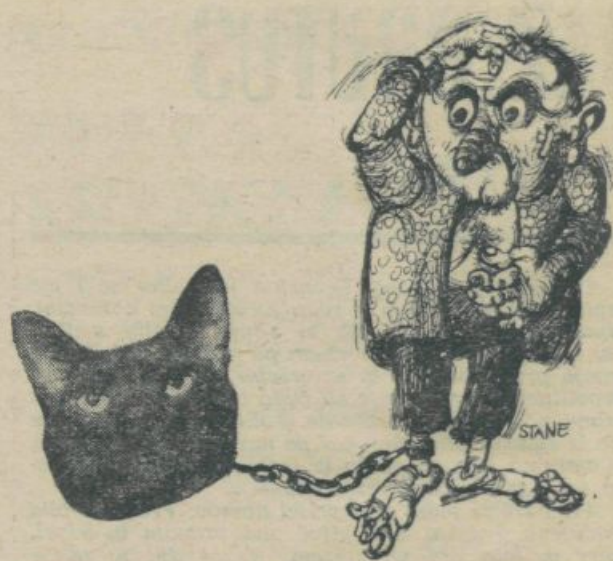
Graščina bo vsak hip pod prisilno upravo. Nočni Cefizliji so že nastopili prezanje po ženskih blokih. Tlačani prosijo za perut univerzo. Vsi domovi bi se stisnili k njenemu telesu. A za to je treba spet spremeniti njeno temeljno funkcijo — paragrafe... Uboji rod tlačanov kako strmi in hrope... Razni individualni predlagajo, da mora imeti naslednik — graščak naslednje telesne odlike: nežnost slona, potrpežljivost krokodila, daljnovidnost žirafe. Duševno bi ustrezal večglavi zmaj kot prototip intelektualca — samoupravljalca. Kako pa naj upravlja množica modrih glav, če se izmed njih ne loči — prvi!?

Tlačanski rod pa ugiba, kdo se bo vključil v klan kandidatov in komu bi izrekli zaupnico. Medtem pa se v nočnih urah razlegajo po grajskem vrtu pošastni kriki »turistov« in svobodnjakov, tudi južnograščinski tlačani so preštevilni... Standard in študijski pogoji čakajo na princa z mečem... Pri vsem tem pa se tlačani sprašujejo — ali se gre za kazni, prestolonasledniški boj ali za življenjsko napako finančnega inšpektorja amaterja v Rožno-trnjevi dolini. Se je čas, da se v zapuščene kašče grajskega oskrbnika vselijo ustrezne zeljne glave za ozimnico. Prihaja nov klorofil, ki bo z vsem zadovoljen. Tudi s fički...

»CIK«

— TI BRUCKO, KAJ JE TO?
— LAČNA IN DOLGA JE, SPADA K STONOGAM IN POČASNA JE KOT POLZ?
— TO BO PA NAJBREŽ TRAKULJA!
— EH, BUČKO, KAKŠNA TRAKULJA. TO JE VSAK-DANJA VRSTA V MENZI STUDENTSKEGA NASELJA.

BOŠKO VRHOVAC

PRAZNIK

V družini Homosovič živita dva brata, dva dvojčka. Eden nosi ordene dela, drugi vzklika parole in jih z rdečo barvo piše po hišni ograji.

Tako je tudi v njuni družini izvršena družbena delitev dela.

»Naj živi Prvi maj, praznik delovnih ljudi!« vzklika brat parolar, vendar ga prekine brat ordenonosec: »Brat, ti nisi delovni človek, zato prepusti meni kar delo tako parole!«

Tako živita skupaj dvojčka Homosovič že leta; prvi je delavec, drugi pa delo že dolgo išče in boga prosi, da ga ne bi našel.

Obadva sta se že poročila in njuni ženi sta plodni. Otroci so ju zasuli, in ker živijo vsi pod eno streho, so se pomešali med sabo: kakor otroci ordenonosca tako tudi parolarja.

Oba brata sta brez zadržkov sprejela Marxa.

Eden deia in kopicji ordene na prsih, drugi pa v svojem kraju prireja predavanja, kako delo — po Marxu — oblikuje človeka.

Eden bere Marxa in praktično uresničuje njegove ideje, drugi pa strastno nosi pri sebi Marxovo fotografijo.

Eden molči in dela, drugi se tolče po prsih.

Oba imata žulje na rokah: eden od dela, drugi od ploskanja.

Obe njuni družini jesta kose od iste potice. Poza bil sem povedati — ordenonosec prinaša domov tudi prisluzeno potico, parolar pa vzklika: »Naj živi naša potica!«

Ko pa pride Prvi maj, družina Homosovič na veliko proslavlja. Uživa sadove dela. Povsod v hiši in okoli nje plapolajo praznične parole, izpisane z rdečo barvo.

Toda te parole je izpisala celotna družina Homosovič — z združenimi močmi.

prev. P. K.

Pododbor I. A. E. S. T. E., LJUBLJANA,
Trg revolucije 1

UPRAVNI ODBOR JUGOSLOVANSKEGA
ODBORA ZA MENDARNODNO MENJAVO
STUDENTOV NA STROKOVNE PRAKSE
— I A E S T E

razpisuje

NATEČAJ

za odhod rednih študentov tehničnih fakultet, gozdarstva, agronomije, tehnične matematike in fizike ter farmacije na strokovna prakso v tujino v poletnih mesecih leta 1968

Kandidati morajo izpolnjevati naslednje pogoje:

1. da so vpisali III. letnik t. j. v peti semester na fakulteti
2. da so pri sedanjem strokovnem delu po kazali dobre rezultate, tako da nimajo srednje ocene položenih izpitov nižje od 3 (tri)
3. da dovolj obvladajo en tuj jezik: angleški, nemški, francoski, ruski ali italijanski
4. da so člani ZŠJ in imajo karakteristiko svojega fakultetnega odbora
5. da so zdravi in mlajši od 27 let
6. da niso izgubili nobenega študijskega leta

Kandidati ki se bodo prijavili, morajo položiti izpit iz enega od navedenih tujih jezikov. Izpit iz tujega jezika bo v prvi polovici meseca novembra t. l., o čemer bodo kandidati pravočasno obveščeni.

Prijavne liste lahko dobijo študentje na svojem fakultetnem odboru oz. združenju študentov ali na **PODOBORU I A E S T E**, Ljubljana, Trg revolucije 1, soba 58.

Prijavne liste morajo izpolniti in s karakteristiko vred predati svojem fakultetnemu odboru do 30. oktobra 1967, ko je natečaj zaključen.

Ljubljana 15. oktobra 1967

Pododbor I A E S T E
LJUBLJANA